

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**INTERPRETAČNÍ MOŽNOSTI ZAMJATINOVA ROMÁNU
„MY“**

Interpretive possibilities of Zamjatin's novel "We"

Возможности интерпретации романа Евгения Замятина «Мы»

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: Ruština se zaměřením na hospodářsko-právní a turistickou oblast

Vedoucí práce: prof. PhDr. Zdeněk Pechal, CSc.

Autor: Tereza Studená

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem pracovala samostatně a že jsem použila pouze zdroje, jež jsem uvedla v závěrečném bibliografickém soupisu.

V Olomouci dne

.....
Tereza Studená

Děkuji vedoucímu práce prof. PhDr. Zdeňku Pechalovi, CSc., za jeho cenné rady, vstřícnost, ochotu a především za jeho trpělivost.

Obsah

ÚVOD.....	5
1. ZAMJATIN A JEHO ZAŘAZENÍ V RUSKÉ A SOVĚTSKÉ LITERATUŘE.....	7
1.1. Život a dílo	7
1.2. Stěžejní díla.....	9
2. ZÁKLADNÍ MYŠLENKOVÁ KONCEPCE DÍLA	13
2.1. Filozofie tvorby.....	13
2.2. Energie versus entropie	18
2.3. Přijetí románu socialistickým systémem v tehdejším SSSR a v zahraničí	21
3. VNITŘNÍ OKRUHY ROMÁNU	24
3.1. Role diktátora	24
3.2. Charaktery jednotlivých postav.....	29
ZÁVĚR	41
РЕЗЮМЕ.....	44
BIBLIOGRAFIE.....	49
ANOTACE	51
ANNOTATION.....	52

ÚVOD

Ruská literatura patří k jedné z nejnámějších a nejznávanějších ve světě. Prošla si dlouhým vývojem, během kterého vznikly a rozvinuly se její typické rysy.

Mezi klenoty ruské literatury bezesporu patří Jevgenij Ivanovič Zamjatin (Евгений Иванович Замятин). Jako téma mé bakalářské práce jsem si vybrala „Interpretační možnosti Zamjatinova románu *Мы*“ proto, že mě toto kontroverzní dílo vždy zajímalo a díky svému bádání jsem měla možnost zjistit, co přesně stálo za vytvořením tohoto díla a co lze v tomto románu hledat jiného než pouhý politický pamflet. Tak bylo, je a zřejmě ještě dlouho bude toto dílo vnímáno. Je to velmi zjednodušené, protože toto dílo nelze bez detailnější analýzy kategorizovat. A právě to je cílem mé práce.

V první kapitole jsou sepsána detailní biografická data autora, která pomáhají určit vliv životní dráhy autora na sepsání románu. Zamjatin se již od počátku své literární kariéry nacházel pod obrovským tlakem ze strany vládnoucí vrstvy, a to jak carské, tak následně pak i komunistické. Společnost nikdy nebyla spokojena s tím, co napsal, nicméně to není nic neobvyklého, málokomu se líbí, je – li někým kritizován. Obzvláště pak některé vládnoucí vrstvy jsou na kritiku citlivé. Definitivním zlom pro jeho tvorbu je autorův pobyt v Anglii. Setkání s opravdu zmechanizovanou společností ho utvrdí v tom, že jeho obavy z budoucnosti nejsou liché. Není rovněž od věci alespoň velmi stručně nahlédnout do dalších jeho děl a zamyslet se nad případnou provázaností s románem „*Мы*“.

Ve druhé kapitole se pak zabývám filozofií díla, nejen tou, kterou se Zamjatin inspiroval, ale také tou, jenž si sám autor během svého života vytvořil. Pokusím se zamyslet nad otázkou, jak bylo toto dílo přijato ve své době a jak je vnímáno dnes, jaké další myšlenky, kromě politických, se v románu objevují. Pochopení Zamjatinovy filosofie je klíčové pro pochopení možných interpretací románu.

V poslední kapitole bych se ráda pokusila nahlédnout do vnitřního světa některých postav, analyzovat je, především pak jejich vnitřní postoje a to, co do nich autor promítl a jak je lze interpretovat. Vycházím z předpokladu, že každá z těchto postav nese v sobě skryté poselství a mým cílem je toto poselství odhalit a ve spojení se Zamjatinovou filozofií je interpretovat.

V závěru se pokusím zodpovědět otázku, která zaznívá už v samotném názvu práce, samozřejmě s vědomím, že rozsah bakalářské práce mi neumožňuje na ni beze zbytku odpovědět.

1. ZAMJATIN A JEHO ZAŘAZENÍ V RUSKÉ A SOVĚTSKÉ LITERATUŘE

1.1. Život a dílo

Jevgenij Ivanovič Zamjatin se narodil 1. února r. 1884 v Lebedani, v Tambovské gubernii, ve šlechtické rodině. Stejně jako řada jiných autorů, například Tolstoj, Turgeněv a další, i jeho osobnost a dílo ovlivnilo rodinné prostředí i prostředí rodného kraje, zejména ale výchova jeho rodičů. V dětství neměl téměř žádné kamarády. Jak sám autor napsal ve své autobiografii: „Детство — почти без товарищей: товарищи — книги.“¹

Roku 1896 nastoupil na gymnázium ve Voroněži, které absolvoval se zlatou medailí. Když později řešil, jakým směrem se jeho vzdělání bude dále ubírat, volba padla na obor lodního inženýrství na technickém institutu v Petrohradě. Díky tomuto zaměření a také díky kontaktům své rodiny, často vyjížděl na stáže do nejrůznějších částí světa, například do Konstantinopole, Smyrny (dnes Izmir), Bejrútu, Jaffy, Port Saidu, Jeruzaléma, Alexandrie a podobně.²

V roce 1905 při návratu z jedné ze svých cest do Egypta se Zamjatin stal přímým svědkem povstání na křižníku Potěmkin. Své zážitky a dojmy z této historické události pak popsal v povídce *Tři dny* (*Три дня*, 1913). Po návratu do Petrohradu, vstoupil do bolševické strany a účastnil se revolučních událostí roku 1905. Revoluce však skončila neúspěchem a Zamjatin byl za svou revoluční aktivitu a bolševickou agitaci zatčen a strávil několik měsíců na samotce. Ovšem čas strávený ve vězení nepromarnil. Věnoval se studiu anglického jazyka a psaní veršů, což samo o sobě svědčí o neobyčejné síle osobnosti. Na jaře dalšího roku byl propuštěn a pak vypovězen do Lebedaně. Carská vláda však Zamjatina neustále pronásledovala, což ho přinutilo k životu v ilegalitě v období 1906-1911 v Petrohradě. V této době také poznal svou budoucí ženu Ludmilu Nikolajevnu Usovou (Людмила Николаевна Усова). I když se nacházel pod velkým tlakem, dokončil

¹ [online] [created by Litra.RU Team © 2013-2014] Dostupné na internetu:
< <http://www.litra.ru/biography/get/biid/00452431190723301387/> >

² СКОРОСПЕЛОВА, Екатерина Борисовна. *Е.Замятин и его роман «Мы»*. Москва: Издательство Московского Университета, 2002 г.

studium a stal se lodním inženýrem. Po ukončení studia byl vypovězen z Petrohradu.³

I nadále zůstal věrný původní profesi. Mimo jiné se podílel na budování ruského loďstva, například řídil výstavbu ledoborce Красин. V tomto období začíná také literárně tvořit. Mezi jeho první díla patří novela *Maloměsto* (*Уездное*, 1913) a *Zapadákov* (*На куличках*, 1914), jenž pojednává o životě důstojníků v odlehlé posádce na Dálném východě. Tato povídka mu přivodila soudní stíhání ze strany carské vlády.⁴ Koneckonců jeho celou literární kariérou se táhne neustálý odpor vůči vládnoucí vrstvě, jak si také můžeme povšimnout v jeho stěžejním románu, o kterém pojednává tato práce.

Důležitým mezníkem jeho života je březen roku 1916, kdy byl vyslán do Velké Británie, aby tam jako lodní inženýr dohlížel na výstavbu ledoborce pro Rusko. Navštívil nejrůznější místa v Anglii jako Glasgow, Sunderland nebo Newcastle upon Tyne. Byl dokonce jmenován hlavním konstruktérem známého ledoborce Svatý Alexandr Něvský, který byl po revoluci v roce 1917 přejmenován na ledoborec Lenin. Díky své profesi mohl zblízka poznat a načerpat vědomostí o světě strojů, o jejich přesnosti a dokonalosti, současně ale také nutnosti, vedoucí ke ztrátě schopnosti tvůrčím způsobem myslet a rozvíjet se, stejně jako se samostatně rozhodovat. Tento absurdní svět strojové civilizace pak ve svých dílech ostře odsoudil, např. román *Ostrované* (*Островитяне*, 1918), povídka *Rybář duší* (*Ловец человеков*, 1918; tiskem vyšla až v roce 1921).⁵

Po Říjnové revoluci se stal jednou z hlavních osobností ruské literární tvorby. Stal se členem redakční rady nakladatelství Всемирная литература, psal do nejrůznějších časopisů jako *Русский современник*, *Дом искусств* nebo *Современный Запад*. Velmi ovlivnil také literární skupinu „Серапиновы братья“, s jejíž tvorbou sympatizoval. Stále byl také aktivní ve své „učitelské profesi“. Přednášel na Polytechnickém institutu a vedl kurz nové ruské literatury v Gercenově pedagogickém institutu a kurz techniky umělecké praxe v Доме искусств.

³ FILIPOV, Vladimír; SOVÁKOVÁ, Jana. *Přehled ruské literatury, Od Slova o pluku Igorově k postmodernismu* (*Обзор русской литературы, От Слова о полку Игоре к постмодернизму*). Plzeň: Nakladatelství Fraus, 1999. ISBN 80-7238-012-5.

⁴ [online] [created by Litra.RU Team © 2013-2014] Dostupné na internetu: < <http://www.litra.ru/biography/get/biid/00452431190723301387/> >

⁵ KASACK, Wolfgang. *Slovník ruské literatury 20. století*. Olomouc: Nakladatelství Votobia, r. 2000. ISBN 80-7220-084-4.

V této době začal ve svých dílech prezentovat svůj pesimistický pohled na budoucí vývoj lidstva, což se projevilo například v jeho alegoricko-fantaskních povídkách. Vrcholem jeho tvorby je však román *My* (*МЫ*, 1921). Tento antiutopický román způsobil v jeho vlasti velký rozruch a jeho vydání bylo zakázáno. Z tohoto důvodu musela tato kniha poprvé vyjít v zahraničí (poprvé vyšla v anglickém jazyce). Za takový počín byl Zamjatin v Rusku perzekuován a trvale pronásledován. Nakonec Zamjatin na celou situaci rezignoval a v roce 1931 napsal dopis Stalinovi a požádal jej o povolení vystěhovat se z Ruska. Na přímluvu Zamjatinova dobrého přítele Maxima Gorkého mu to nakonec bylo umožněno a Zamjatin tedy odcestoval do Paříže. Zastavil se však také v Rize, Berlíně, dokonce i v Praze, kde měl dvě přednášky v Umělecké besedě.⁶

Zbytek života prožil v Paříži. Do konce svého života nepřestával umělecky tvořit a konečně žil ve společnosti, která mu nezakazovala prezentovat své vlastní názory, jenž celý život hájil. Uznání se mu ale dostalo až po jeho smrti.

Jak tedy Zamjatina ovlivnila doba a jeho životní zážitky, co se týká sepsání románu „*My*“? Žil v době revolucí, politicky nestálém prostředí a pokaždé v systému, který nějakým způsobem omezoval svobodu psaní a umělecké tvorby. Odtud tedy pramení spisovatelova touha po hlásání pravdy, ať jsou následky jakékoliv. Bezpochyby také fakt, že celý život byl přesvědčený, že posláním autora, je poukazovat na to, co je ve společnosti špatné nebo varovat před budoucí možnou krizí. Tím také chtěl přimět čtenáře, aby se zamysleli sami nad sebou a nad životem v dané době. Stejně jako on, což dokázal svým kontroverzním románem, ve kterém odkryl svou životní filosofii a předpověď o budoucím vývoji lidstva, jenž se naplnila až pár let po jeho napsání.

1.2. Stěžejní díla

Kráččet vytčenou cestou bez ohledu na překážky – to bylo životním heslem spisovatele Zamjatina. Jeho hlásání pravdy za jakoukoliv cenu se mu však také stalo osudným, neboť byl pro tento postoj celoživotně pronásledován sovětským režimem. Dá se říci, že byl ruským prototypem známé osobnosti českých dějin – Mistra Jana Husa.

Zamjatinova realita je v jeho dílech vždy satiricky shrnuta a oříznuta a do popředí se dostávají detaily, které ve spojení s expresivními prvky podávají karikaturistický pohled

⁶ [online] [created by ©Megabook 2008-2014] Dostupné na internetu: <<http://megabook.ru/article/>>

na dané téma. V jeho tvorbě je patrný sklon nejen ke karikaturám, ale i grotesce a syntéze fikce s realitou.

Za zmínku také stojí, jak autor umí lehce přerušit dějovou linii a věnovat se hře s jazykem, čímž předává čtenáři nejen syžet, ale i jazykovou dynamiku a expresi.⁷

V roce 1913 se objevuje první dílo Zamjatinovy tvorby, které zaznamenalo veliký úspěch. Jedná se o novelu *Maloměsto*. Už zde můžeme spatřovat autorovo odbojné myšlení. Hlavní hrdina získá kariéru pomocí své ničemné povahy. Tento motiv je velmi nadčasový a také na svou dobu šokující, pokud se o něm hovoří veřejně. Nicméně novelu kritici hodnotili kladně a psalo se, že se na scéně literární tvorby objevil nový talent. Pozitivních ohlasů se také dočkal od svých kolegů, ale objevilo se samozřejmě i pár negativních hodnocení. Po 7 letech od vydání této novely napsal spisovatel A. M. Gorkij (A. M. Горкий) o Zamjatinovi, že tento autor chce psát jako Evropan – elegantně, pikantně a se skeptickým nádechem, ale nenapsal zatím nic lepšího než *Maloměsto*.⁸

O rok později byl vydán protiválečný román *Zapadákov*, který pojednává nejen o vojácích bojujících na Dálném Východě, ale také o těch, kteří byli vyhnáni do nejzapadlejších koutů ruské země. Za toto dílo byl Zamjatin poprvé postaven před soud a časopis *Заветы*, který dílo vydal, byl zkonfiskován. Kritik Voronský (Воронский) tehdy o románě *Zapadákov* napsal, že se podle jeho názoru jedná o politicko-uměleckou satiru, pomáhající nám objasnit události po roce 1914.⁹ Je evidentní, že pravda byla pro Zamjatina nade vše, i když za ni byl trestán.

Jeho dalším dílem byla dilogie *Ostrované* z roku 1918 a *Rybář duší* z roku 1921, které sepsal během pracovního pobytu v Anglii. Právě zde si autor poprvé povšimnul totalitní společnosti, která je plná chladu a neosobního přístupu. Někteří odborníci tvrdí, že román *Ostrované* se stal předobrazem románu „*My*“, neboť právě v tomto díle ostře a satiricky odsoudil tehdejší měšťáckou společnost a stejně tak ostře odsoudil tak zvané recepty na spásu lidstva a náboženská moralizování, jenž prolínají toto dílo stejně jako

⁷ [online] [created by Litra.RU Team © 2013-2014] Dostupné na internetu:
< <http://www.litra.ru/biography/get/biid/00452431190723301387/> >

⁸ DROZDA, Miroslav. *My (prolog Energie proti entropii)*. Praha: Nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

⁹ Tamtéž, jako poznámka 7.

román *My*. Ani vysoká úroveň a vyspělost této společnosti nezabránila Zamjatinovi vidět její evidentní nedostatky.

Méně známé jsou pak *Ohně svatého Dominika* (*Огни святого Доминика*, 1920). Jedná se o drama, vyprávějící o hrůzách španělské inkvizice. Ta z důvodu ideologické čistoty stíhala i ty nejmenší domnělé či skutečné odchylky od jimi schváleného dogmatu.¹⁰ Opět se opakuje motiv společnosti, která se snaží o spásu pomocí přísných pravidel a krutého likvidování čehokoliv jedinečného (stejně jako v románu „*My*“, kde na konci musí všichni podstoupit operaci, aby jim byla odstraněna „nežádoucí“ fantazie). Postupem času se tento motiv v Zamjatinových dílech stupňuje. Vrcholem pyramidy je pak dílo o Jednotném státu a jediném Dobroditeli, který svou rukou ničí „nežádoucí“ čísla.

Nejznámější a nejčastěji diskutované dílo – román „*My*“, dokončený roku 1920 (tehdejší politická situace nedovolila, aby jej mohl vydat a proto ho vydal v zahraničí v roce 1925 a to v anglickém jazyce; u nás vyšla roku 1927 v překladu od Václava Koeniga; v ruštině tento román vyšel až v roce 1952).¹¹ Tímto svým antiutopickým dílem položil Zamjatin základ pro další světová antiutopická díla, jako například *Konec civilizace* (*Brave New World*, 1932) od Aldouse Huxleyho, *451 stupňů Fahrenheita* (*Fahrenheit 451*, 1953) od Raye Bradburyho, *1984* od George Orwella a také *Továrna na absolutno* od českého spisovatele Karla Čapka.

I když byl román v jeho rodné zemi odsuzován a ostře kritizován a nesměl být vydán kvůli svému politickému kontextu, přesto se o něm alespoň psalo a několikrát bylo uspořádáno veřejné čtení. V článku „Literatura dnes“ se o něm zmiňuje kritik Y. N. Tynjanov (Ю. Н. ТЫНЯНОВ), který jej hodnotí velmi pozitivně. Objevily se však i negativní ohlasy, což vzhledem k tehdejší politické situaci nebylo neobvyklé. Ruská občanská válka se chýlila ke konci, revoluce bolševiků vůči carovi spěla k vítěznému konci.¹² A spisovatel, který se zpočátku hlásil do jejich řad, najednou předpovídá tragický konec nově vzniklého státního útvaru.

¹⁰ [online] [created by ©Megabook 2008-2014] Dostupné na internetu: <<http://megabook.ru/article/>>

¹¹ DROZDA, Miroslav. *My (prolog Energie proti entropii)*. Praha: Nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

¹² Tamtéž, jako poznámka 10.

Docházím tedy k závěru, že Zamjatin neměl v úmyslu psát politický pamflet, ale chtěl pouze poukázat na existující vady společnosti. Zdá se, že stejně jako Gogol cítil ke své vlasti tak zvanou „zlou lásku“. Svou rodnou zemi miloval, ale zároveň viděl její nedostatky a pouze na ně poukazoval. To vše můžeme najít v jeho dílech a tedy i v jeho románu „*My*“.

V první kapitole jsem po analýze jeho životopisu došla k závěru, že odpor vůči totalitárním systémům provázel Zamjatina celým životem. Možná právě jeho aktivní politická činnost, ta energie, která jej hnala a pudila kupředu, byla pak hnacím motorem pro jeho spisovatelskou dráhu. V druhé kapitole jsem prošla všechna autorova díla a domnívám se, že mi tento průzkum potvrdil počáteční hypotézu, a sice že byl spisovatelsky velmi tvůrčí a odpor a kritika režimu se stali jeho společníky. Byla by chyba domnívat se, že byl jakýmsi hnidopichem či kverulantem. Věřil v to, že pomocí svých děl přiměje společnost k zamyšlení. Mým hlavním závěrem po této kapitole je potvrzení, že byl kritickým realistou, jenž se nebál projevit své názory veřejně a to především v románu „*My*“. Ten nám totiž nabízí kompletní obraz jeho životní filosofie a jeho obavy z možného vývoje lidstva, které se potvrdily po jeho návštěvě Velké Británie.

2. ZÁKLADNÍ MYŠLENKOVÁ KONCEPCE DÍLA

2.1. Filozofie tvorby

Zamjatin měl v úmyslu vytvořit parodii na utopii. Jak sám řekl, nechal se inspirovat myšlenkami stoupců proletářské kultury Alexandra Bogdanova (Александр Александрович Богданов) a Alexeje Gastěva (Алексей Капитонович Гастев) Proletářská utopická filozofie se opírá o myšlenku globální proměny světa a to pomocí zničení lidské duše a schopnosti milovat.¹³ V jejím manifestu se píše, že metodická přesnost práce, jež vychovává „svaly a ducha“ proletariátu, je obzvlášť ostražitá a plná nedůvěry, co se týká jakéhokoliv lidského citu a spoléhá se jen na stroje. Mechanizace by se neměla týkat jen pracovních a výrobních procesů, ale také běžného života. Samotný název románu souvisí s kulturní teorií proletářské kultury, konkrétně s básní *Мы* od básníka Kyrylova¹⁴:

Мы — несметные, грозные легионы Труда.

Мы победили пространства морей, океанов и суши.

Светом искусственных солнц мы зажгли города, —

Пожаром восстаний горят наши гордые души.

.....

Мы во власти мятежного страстного хмеля,

Пусть кричат нам: «Вы палачи красоты», —

Во имя грядущего завтра — сожжем Рафаэля,

Разрушим музеи, растопчем искусства цветы.¹⁵

Právě ideu o všeobecné globálnosti a odkaz na dědictví celé společnosti si Zamjatin od tohoto proletářského básníka převzal a ve svém románu ji rozvinul do takřka absurdní roviny. Gastěv tvrdil: „*zmašinizování nejen gest, pracovních výrobních metod, ale*

¹³ [online] [created by Litra.RU Team © 2013-2014] Dostupné na internetu
< <http://www.litra.ru/biography/get/biid/00452431190723301387/> >

¹⁴ БОРОДА, Елена Викторовна. *Отечественная фантастика как реализация эстетического ресурса русской литературы начала XX.века: братья Стригацкие и Евгений Замятин*. Тамбов: издательство Пертина Р.В.,2007.

¹⁵ Tamtéž, jako poznámka 14.

zmašinizování každodenního myšlení, spojené s krajním objektivismem, překvapivě normalizuje psychologii proletariátu.“¹⁶

Samotná myšlenka antiutopie se objevila takřka zároveň se žánrem utopie. Utopie pochází z řečtiny, je to termín složený ze dvou slov: „žádný“ a „místo“. To znamená, že pojednává o místě, které neexistuje. Poprvé tohoto termínu užil Thomas More v roce 1516 ve svém díle *Utopia*.¹⁷

Utopie je vlastně popis ideální lidské společnosti plné sounáležitosti. Je vykreslený tak, jak by měl ideálně vypadat. Touha po pospolitě společnosti se objevuje již ve starověkém Řecku, kdy o ní začal psát slavný řecký filosof Platón ve svém dialogu *Republica* (Ústava) napsaném kolem roku 370 před naším letopočtem. Kromě jiných postřehů se zde tento filosof snaží poodhalit tajemství státu plného blahobytu.¹⁸ Zajímavější je však báseň *Práce a dni* od antického básníka Hesioda, v níž rozdělil minulost do 5 věků. Mě však zajímá především tak zvaný *zlatý věk lidstva*. Hovoří se zde o společnosti, ve které si byli všichni rovni a neexistovalo dělení na bohaté a chudé. V případě potřeby nebyl nikdo sám. Každý člověk se mohl spolehnout na to, že najde oporu a ochranu ve svém rodišti. Tak tedy lidstvo přežilo a každý přispěl svým dílem k tomu, aby byly jejich životy delší a šťastnější. Příběh o *zlatém věku lidstva* se nicméně stal legendou a jistým archetypem pro další společnosti. Pro své hlubší poselství je tento příběh i dnes stále aktuálním.

V ruské a sovětské tvorbě se postupně vyčleňovali i různé druhy utopismu. Kupříkladu i industriální utopismus Andreje Platonova (Андрей Платонов), který pojednává o stírání rozdílů mezi člověkem a strojem. Ve svém díle *Čevengur* (Чевенгур) napsal:

„Природа, не тронутая человеком, казалась малопрелестной и мертвой, будь то зверь или дерево.“ < ... >

¹⁶ DROZDA, Miroslav. *My (prolog Energie proti entropii)*. Praha: Nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

¹⁷[online] [citováno dne 16. 12. 2008], PRCHLÍKOVÁ, Hana. *Zamjatiniův román My v kontextu ruské literatury první čtvrtiny 20. století*. Olomouc, 2008. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra slavistiky. Dostupné na internetu: <<http://library.upol.cz/i2/content.csg.cls?ictx=upol&repo=upolrepo&key=9807841236>>

¹⁸ PLATÓN. *Ústava*. Praha: OIKOYMENH, 2014. (přeložil František Novotný). ISBN 80-7298-142-0.

„Любые же изделия – особенно металлические, – наоборот, существовали оживленными и даже были по своему устройству и силе интересней и таинственней человека.“¹⁹

A nyní si to spojím s dějem v románu “*Мы*“. Tam byl rozdíl mezi člověkem a strojem již tak nepatrný, že to bylo až děsivé. Stát se postupně přeměnil na pouhé společenství lidí - „robotů“, kteří jen plní příkazy svého „strůjce“ - Dobroditele.

I dnešní svět se snaží o dokonalou společnost. Pokud jde o rovnocenné postavení všech lidí, tak s tím si dnešní společnost uměla poradit, alespoň po právní stránce, ale zároveň také narážím na stále zvětšující se faktory, které se snaží zničit lidskou humánnost. K tomu hlavně přispívají nové technologie, jenž sice ulehčují život, ale také z něj odsávají lidský kontakt, který je pro pospolitost společnosti prvořadý. Nicméně lidé si tento problém neuvědomují, a proto se stále více rozmáhá po celém světě. Člověk se své podstatě stal pouze jakýmsi doplňkem všech těchto přístrojů. Není již jejich tvůrcem a vynálezcem, ale pouze loutkou, která může jediné - mačkat knoflíky. O podobném problému hovořil v roce 1931 na sjezdu Světové křesťanské federace ruský filosof Nikolaj Berdjajev (Николай Александрович Бердяев). Ten na tomto sjezdu vystoupil s referátem, ve kterém hovořil o tom, že lidstvo vstupuje do epochy, kdy se odklání od hodnoty člověka a kdy samotná existence člověka komplikuje život na zemi.²⁰

V tomto místě přecházím již k antiutopii, která odkrývá negativní podtón utopie. Utopie zachycovala ideální zemi či stát, antiutopie pak zdůrazňuje negativní rysy takového státního útvaru. Ve 20. - 30. letech 20. století se antiutopie neboli negativní utopie stala samostatným žánrem, který byl považován za charakteristický právě pro toto století. Nicméně nelze říci, že antiutopie je protipólem utopie. Antiutopie rozvíjí kladné principy až do absurdní roviny. Oba tyto žánry však spojuje satira.²¹

¹⁹ ПЛАТОНОВ, Андрей. Чевенгур. Москва: Издательство «Советская Россия», 1989. стр 52

²⁰ ДАВЫДОВА, Татьяна Тимофеевна. *Русский неореализм – идеология, поэтика, творческая эволюция (Учебное пособие для студентов, аспирантов, преподавателей-филологов)*. Москва:Флинта: Наука, 2005.

²¹[online] [citováno dne 16. 12. 2008], PRCHLÍKOVÁ, Hana. *Zamjatinův román Мы v kontextu ruské literatury první čtvrtiny 20. století*. Olomouc, 2008. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra slavistiky. Dostupné na internetu: <<http://library.upol.cz/i2/content.csg.cls?ictx=upol&repo=upolrepo&key=9807841236>>

Nemůžu nevzpomenout negativní utopii *Krásný nový svět* o odlidštění civilizace od Huxleyho, případně *Planetu opic* (*La Planete des singes*, 1963) od Pierra Boulla, kde se pojednává o hrozbě zániku lidské civilizace. Podobné téma najdeme také v románu Guntra Grassa *Potkanka* (*Die Rattin*, 1986). Lidstvo v něm směřuje k totální záhubě a lidskou rasu mají nahradit potkani. Román odráží stav společnosti v Německu po druhé světové válce.²²

„A protože nepoctivost a nepravost stala se posléze obecně životním stylem /.../, a navíc ten styl nabyl vládní a ústřední podoby, takže se záhy staré poměry vydávaly za poměry nové, tak jako kdyby se v důsledku těch starých žádné hrůzy nebyly přihodily...“²³

„Я пишу это – и чувствую: у меня горят щеки. Да: проинтегрировать грандиозное вселенское уравнение. Да: разогнуть дикую кривую, выпрямить ее по касательной – асимптоте – по прямой. Потому что линия Единого Государства – это прямая. Великая, божественная, точная, мудрая прямая – мудрейшая из линий ... < ... >

Я, D-503, строитель ИНТЕГРАЛА, - я только один из математиков Единого Государства. Мое, привычное к цифрам, перо не в силах создать музыки ассонансов и рифм. Я лишь попытаюсь записать то, что вижу, что думаю – точнее, что мы думаем (именно так: мы, и пусть это МЫ будет заглавием моих записей). Но ведь это будет производная от нашей жизни, от математически совершенной жизни Единого Государства, а если так, то разве это не будет само по себе, помимо моей воли, поэмой?“²⁴

Tak začíná hlavní postava Zamjatinova románu, D-503 své deníkové záznamy. Čtenář má před sebou popis světa, kde není žádná jeho část ponechána náhodě. Vše je matematicky předem určeno a i nepatrné odchylení z normy je považováno za chybu, kterou je nutné odstranit. Nicméně z pohledu D-503 to není nic děsivého a hrůzostrašného, jak se může zdát, ale naopak. Je to svědectví člověka, který je nadšený společností, jenž

²² PECHAR, Jiří. *Dvacáté století v zrcadle literatury*. Praha 1: Nakladatelství filosofického ústavu AV ČR, 1999. ISBN 80-7007-124-9.

²³ Tamtéž, jako poznámka 22.

²⁴ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 3

má rozplánované všechny úkony běžného života do poslední minuty. Provází systémem Jednotného státu s neochvějnou bázní a úctou.

Není divu, že psychologické působení na společnost je v tomto románu opravdu vysoké. Patenty na pravdu jako jednotná interpretace dějin, státní věda a prosazování ideologií mají u lidí za následek, že jakékoliv vybočení z těchto kolejí je považováno za nepřípustnou chybu. Ve své slepotě a naivitě ani hlavní hrdina nevidí nic špatného na tom, že lidé nemají soukromí ba ani svobodu.

„И дальше – сам с собою: почему – красиво? Почему танец – красиво? Ответ: потому что это несвободное движение, потому что весь глубокий смысл танца именно в абсолютной, эстетической подчиненности, идеальной несвободе. И если верно, что наши предки отдавались танцу в самые вдохновенные моменты своей жизни (религиозные мистерии, военные парады), то это значит только одно: инстинкт несвободы издревле органически присущ человеку, и мы, в теперешней нашей жизни – только сознательно...“²⁵

A právě zde autor upozorňuje na nebezpečí vyplývající z možné budoucnosti, kdy bude člověk pod absolutní kontrolou strojů a státu, kdy se nestane ničím jiným, než malým šroubkem ve velkém mechanismu lidstva. Sám Zamjatin tvrdil, že pouze krátkozrací kritici viděli v jeho díle jen obyčejný politický pamflet na současnou situaci v Rusku, zatímco se jednalo o varování určené celému světu. Když tato kniha vyšla v New Yorku, viděli v ní američtí recenzenti kritiku tak zvaného fordismu²⁶ (systém hromadné výroby, vyznačující se hromadnou, masovou produkcí, která byla schopna dát na trh veliký objem standardních a poměrně laciných výrobků²⁷).

Nicméně i Zamjatin během své tvorby poznal, v jak moc širokém kontextu je třeba jeho román vnímat. Když jej začal psát, inspiroval se anglickou společností. Inspiroval se jejich posedlostí technologií a jejich strojeným charakterem, který jakoby postrádal jakýkoliv náznak lidských citů. Když se pak po revoluci vrátil do svého rodného Ruska,

²⁵ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011 str. 5

²⁶ DROZDA, Miroslav. *Мы (prolog Energie proti entropii)*. Praha: Nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

²⁷ [online] [citováno 23.6. 2013] Dostupné na internetu: < <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/svetla-a-stiny-fordismu/> >

tak s hrůzou zjistil, že román „*My*“ není o „nich“ (Angličanech), ale je také o „nás“ (Rusech). Možná, že ani sám netušil, jak bude toto téma nadčasové a i dnes, po řadě desetiletí, stále aktuální.

Je tedy nesmírně zajímavé, že už v první polovině 20. století si tento ruský autor tyto hrůzy uvědomoval, na rozdíl od jeho kolegů-spisovatelů, kteří začali tento žánr psát až po prožitých hrůzách v totalitním režimu. Závěrem je nutné dodat, že i dnes nás román nutí k zamýšlení nad tím, jaká budoucnost čeká lidstvo a bohužel – prognózy nejsou nejpříznivější.

Otázkou vývoje lidstva se zabývalo více lidí. Stoupenci proletářské kultury Bogdanov a Gastěv viděli budoucnost lidstva v mechanizaci celého života, jenž byli na rozdíl od našeho autora krajními zastánci kolektivismu, tak zvaní proletkultovci.²⁸ Pak je zde industriální utopismus spisovatele Andreje Platonova, který pojednává o stírání rozdílů mezi lidmi a stroji, který rozvedl v románu *Čevengur*. Nesmím opomenout ruského filosofa Berdjajeva, jenž hovořil budoucí společnosti, kde už bude překážet i pouhá lidská existence. Nicméně dva poslední jmenovaní s těmito myšlenkami přišli až po vydání románu „*My*“. Stěžejním základním kamenem pro Zamjatinovu filosofii tedy rozhodně byla proletářská kultura, která byla jako jediná povolená. Což se přičilo autorovu přesvědčení o hlásání pravdy. Upravená a politice přizpůsobená kultura byla pro něj nevhodná. Právě proto vytvoření románu „*My*“, který se stavěl do opozice a zároveň nám nabídl obraz, jak by taková společnost podle proletářské kultury vypadala.

2.2. Energie versus entropie

Nyní se však zaměřím na filozofický náhled samotného autora. Jeho filozofie se opírá především o teorii neustálého boje entropie proti energii. Nejprve si musím ujasnit, co vlastně Zamjatin pod těmito pojmy chápe.

²⁸ DROZDA, Miroslav. *My (prolog Energie proti entropii)*. Praha: Nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

Částečně to nastínil ve svém článku *O literatuře, revoluci, entropii a jiném*.

„Zákon revoluce není sociální, ale neskonale více kosmický, univerzální (universum) – stejně jako zákon zachování energie, degenerace energie (entropie)“²⁹

Ohnivá vroucí energie vyvěrá jako magma a zaplaví celé okolí (hovoříme o náboženství, umění, vědě, politice, státní správě, sociálním životě). Žhavé magma však začne po čase chladnout a pokrývat se tvrdou ztuhlou vrstvou – dogmatem. Pak se jedná o zdegenerovanou energii, tedy entropii. Přiklání se k systémovosti a usiluje o sice bezvýjimečnou, ale všeobecnou vládu.³⁰

A právě tato entropie byla největším trnem v autorově oku. Hlavně pokud se promítla do politiky, protože ta zasahuje celou společnost. Taková vláda nad lidmi je zcela zbavená lidskosti. Jejím hlavním záporem je její tendence ideologizovat sama sebe a tím se vydávat za energii. Tato entropická kamufláž je hlavním terčem Zamjatinovy nenávisti.³¹

Proto vložil veškeré své úsilí do boje proti této chiméře. Viděl sám sebe jako strážce energie, který dohlíží, aby její oheň nikdy nevyhasl. Vymíňoval si právo kritizovat vše entropické v socialistickém systému. Především určité konformistické tendence. Předpověděl hrozící obraz světa, ve kterém každý jednotlivec žije výhradně svým úkolem v společenském systému a nikdy nevybočí ze své funkce. Zamjatin ho nazval *civilizovaným člověkem, který má pěkně zařízený byt s krásným klozetem a pěkně zařízené dogma*. Taková osobnost pak v mechanizovaném systému ztrácí svou osobitost, identitu a nabývá na anonymitě. Je duší bez emocí a lidské tváře.³²

Připomínám, že jeho vrcholné dílo vzniklo v roce 1920 a to znamená v době úplného rozvratu ruského hospodářství, kolektivního odříkání a největšího vzepětí politické kolektivní aktivity. Například na náměstích se předváděly divadelní hry, kde vystupovali kolektivy jako třídy.

²⁹ DROZDA, Miroslav. *My (prolog Energie proti entropii)*. Praha: Nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

³⁰ Tamtéž, jako poznámka 29.

³¹ Tamtéž, jako poznámka 29.

³² Tamtéž, jako poznámka 29.

Snaha bojovat proti entropii usilovným postulováním energie ho spojovala s jeho blízkým přítelem Maximem Gorkým. Promítalo se to samozřejmě na jejich tvorbě, především na hrdinech jejich děl. Oba autoři do nich vtiskli aktivitu, jenž rozbíjí status quo. Nicméně každý z nich měl svůj osobitý styl, jakým to čtenářům podávali. Aktivita hrdinů v dílech Maxima Gorkého je více racionální, cílevědomá a samotní hrdinové své postavení velmi ideologizují. Utopisticky vyžadují změnu celého životního řádu. Aktivita Zamjatinových hrdinů je zase více spontánní, není sociálně podmíněna a ani motivována promyšleným program. Přichází spíše jako posedlost, je sice uvnitř přítomna neustále, ale jejímu zrodu předchází jakýsi náhodný náraz, který tak funguje jako spouštěč. Přichází náhle ale o to důrazněji. Zamjatin je také na rozdíl od svého přítele velmi skeptický a jeho revoluce vychází z filozofické a světonázorové nezbytnosti než z naděje a protestu.³³

Ke konci si zodpovím otázku: Co je hlavním smyslem Zamjatinovy filosofie tvorby? Společně se svým současníkem Osipem Emilovičem Mandelštamem (Осип Эмильевич Мандельштам) sdíleli teorii sociální pyramidy. Osip Mandelštam napsal v článku Humanismus a současnost:

„Бывают эпохи, которые говорят, что им нет дела до человека, что его нужно использовать, как кирпич, как цемент, что из него нужно строить, а не для его. Социальная архитектура, измеряется масштабом человека. Иногда она становится враждебной человеку и питает свое величие его унижением и ничтожеством.“³⁴

Jejich společným ideálem pak byla sociální pyramida, jenž je založená na svobodné souhře vah a sil, principem celosvětové domáckosti k užitku člověka, která je prohrátá teplem hospodárnosti, účelnosti a teleologie. Pokud se neuskuteční tato pravá humanitní sociální architektura, pak společnost člověka rozdrtí. Z této obavy pramení Zamjatinova láska, empatie, citovost a buřičská touha světu sdělit své názory. Je protknutá napříč jeho

³³ DROZDA, Miroslav. *My (prolog Energie proti entropii)*. Praha: Nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

³⁴ [online] [created by ©2006-2014 Бесплатная виртуальная электронная библиотека "BBM"] Dostupné na internetu: < http://www.velib.com/read_book/mandelstam_osip/ehsse/gumanizm_i_sovremennost/ >

talentem, tvorbou a poezií.³⁵ Sděloval tak světu svůj strach z možné budoucnosti a přiměl jej o tom přemýšlet. To je podstatou jeho životní filozofie.

Tuto filosofii pak v různých obrazech popsal ve svém románu „*My*“. Dle mého názoru je právě tato filosofie hlavní myšlenkou díla. I když je, jak jsem již výše uvedla, autor velmi skeptický ohledně budoucnosti, můžu tuto podkapitolu uzavřít poselstvím, jenž nám podle mého názoru chtěl autor předat. To zní, že ať se octneme v jakkoliv těžké době, je třeba bojovat za pravdu a zachování *energie*.

2.3. Přijetí románu socialistickým systémem v tehdejším SSSR a v zahraničí

Tento román oficiálně v Sovětském svazu nikdy nevyšel, přesto o něm veřejnost věděla. Takto kontroverzní dílo nemohlo být ponecháno bez povšimnutí. Některé literární skupiny, např. RAPP- Ruská asociace proletářských spisovatelů (Российская ассоциация пролетарских писателей) v Zamjatinovi spatřovala jen nebezpečný živel. Samotný autor se domníval, že právě oni nesou vinu na umlčení většiny spisovatelů.³⁶

Nicméně, i když román vyvolal pozdvižení, tak v první půlce dvacátých let nebyl autor za své dílo perzekuován. První reakcí režimu byl zákaz publikace. Cenzura velmi napomohla pojetí, že jeho dílo je protisocialistické. Zdrojem takového konfliktu autora s dobovou kulturní politikou byla obava, jenž vycházela z výroku Bohumila Mathesia v roce 1946³⁷:

„...osobnost ...může se projevat i v tom, že chce splynout, vplout se svým zmarnělým já do většího celku...“³⁸

Co se stane, když osobnost, která se původně rozhodla *splynout ze svobodné vůle*, bude už příště *muset plout s celkem*?³⁹ Tato smělá myšlenka vyvolala ničím hlouběji

³⁵ DROZDA, Miroslav. *My (prolog Energie proti entropii)*. Praha: Nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

³⁶ ЛЮБИМОВА, Марина Юрьевна. *Евгений Замятин и культура XX. века: исследование и публикации*. Санкт-Петербург: издательство Российской национальной библиотеки, 2002.

³⁷ Tamtéž, jako poznámka 35.

³⁸ Tamtéž, jako poznámka 35.

³⁹ Tamtéž, jako poznámka 35.

podložené nařčení ze sepsání protipolitického pamfletu. Zařadilo ho tak do velmi vyhraněné kategorie a čtenáři již většinou nemají chuť toto dílo zkoumat.

Ale Zamjatinovo motto *Kráčej vyčtenou cestou bez ohledu na překážky* mu pomohlo k rozhodnutí nechat svůj román vydat v zahraničí. V roce 1925 tedy vyšlo anglicky, v roce 1927 pak francouzsky a česky. Nezaháleli však ani lidé, kterým byl trnem v oku. Vydatně podporovali kampaň namířenou proti tomuto autorovi. Ideologické kampaně nebyly na přelomu dvacátých a třicátých let ničím nečekaným (postihly i kritika Vronského nebo spisovatele Bulgakova). Bylo zakázáno půjčovat jeho knihy v knihovnách; jeho doposud oblíbená hra *Blecha* (*Блоха*, udržela se čtyři sezóny) byla stažena z divadel, některé hry dokonce nikdy nebyly hrány; stejně tak zakázali vydávání Zamjatinových spisů. Levičácká skupina RAPP ho také donutila odejít z nakladatelství, kde pracoval jako stylist literárních děl začínajících spisovatelů.⁴⁰

Neúprosný tlak cenzury nakonec Zamjatina donutil roku 1931 napsat dopis Josifovi Vissarionoviči Stalinovi (Иосиф Виссарионович Сталин). V něm popisuje nesmyslnost a přemrštěnost jeho pronásledování.

„...jako si kdysi křesťané pro pohodlnější znázornění zla vytvořili čerta, ze mne udělala kritika čerta ruské literatury. Plivnout na čerta, to je ono, a tak kdekdo plival, seč mu síly stačily. V každé mé otištěné věci se musel najít nějaký ďábelský záměr.“⁴¹

Pomocí přímluvy svého přítele Gorkého, který byl Stalinovým oblíbencem, mu bylo vyhověno. K Zamjatinově cti je zapotřebí uznat, že po emigraci do Paříže se k Sovětskému svazu choval korektně a neprojevoval vůči němu žádnou nenávist. Zákaz vydávání jeho publikací a podobně však nebyl zrušen.

V zahraničí se jeho knihy vydávat směly, ale ne vždy se setkaly s pozitivními ohlasy. Jak jsem již jednou uvedla, v New Yorku odsoudili jeho dílo jako pouhou kritiku fordismu. Zato v Paříži jeho díla vítali s o něco větším nadšením.

⁴⁰ ПОЛЯКОВА, Лариса Васильевна. *Евгений Замятин в контексте оценок истории русской литературы XX века как литературной эпохи: Курс лекций*. Тамбов: издательство Пертина Р.В., 2000.

⁴¹ DROZDA, Miroslav. *My (prolog Energie proti entropii)*. Praha: Nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

Je zajímavé, že zatímco za jeho života mohl být román „*My*“ vydán v České republice a v Sovětském svazu nikoliv, dnes je situace opačná. Zatímco v Ruské federaci jsou Zamjatinova díla běžně vydávána, tak v naší zemi je to poněkud obtížnější. V některých knihovnách je román k zapůjčení, ale jedná se o vydání z doby před druhou světovou válkou. Nicméně v knihkupectví ji rozhodně neseženete. Stejně tak jeho hry nejsou na programu žádného divadla. Dle mého názoru je to poměrně nešťastná bilance pro tak prozíravého spisovatele, jakým Zamjatin bezesporu byl.

Závěrem této kapitoly je dle mého názoru skutečnost, že román navzdory své ušlechtilé myšlence o boji za krásu čisté nezkalené pravdy, byl přijat více než negativně. Pojednání o živelné *energii* a chladné zkostnatělé *entropii* je Zamjatinovou vrcholnou ideou, která se však nesetkala s pochopením. I já jsem až po důkladném zkoumání jeho filosofie a bližším seznámením s dílem dospěla k závěru, že lze tento román interpretovat jako výzvu k ochraně *energie*.

3. VNITŘNÍ OKRUHY ROMÁNU

Nyní se zaměřím na odkrývání vrstev románu „*Мы*“ a jejich možnou interpretací. Děj obsahuje mnoho konfliktů, které by bylo možné analyzovat, ale já se soustředím pouze na pár vybraných a nejzajímavějších.

3.1. Role diktátora

„А сам христианский, милосердый Бог, медленно сжигающий на адском огне всех непокорных, - разве он не палач? И разве сожженных христианами на кострах меньше, чем сожженных христианами? А все-таки – поймите это, все-таки этого Бога веками славил, как Бога любви. Абсурд? Нет, наоборот: написанный кровью патент на неискоренимое благоразумие человека. Даже тогда – дикий, лохматый – он понимал: истинная алгебраическая любовь к человечеству – непременно бесчеловечна, и неперемный признак истины – ее жестокость.“⁴²

Tak mluví Dobroditel k hrdinovi D-503, když jej zatknou při pokusu o ovládnutí Integrálu.

Zpočátku je Dobroditel pouhou figurou, která se drží v pozadí, ale přesto je jeho vliv patrný. Pokud se objeví na veřejnosti, pak jen jako děsivá temná postava, na kterou si nikdo nedovolí ani koutkem oka pohlédnout. Pokud se zveřejňuje jeho podoba, tak většinou jeho obrovské ruce. Pod taktovkou těchto rukou se totiž odehrává většina „bohoslužeb“. Pomalými lenivými gesty přivolává básníky, jenž svými verši ověňují jeho slávu a slávu Jednotného státu. Jiné verše jsou pochopitelně nepřipustné, protože teprve Dobroditel přinesl dokonalé štěstí tomuto světu. V jeho rukách se však také skrývá hrozba. Pomocí nich se provádí veřejné štěpení atomů lidských těl, konkrétně rebelů, kteří se zprotivili pravidlům Jednotného státu. A zde je hlavní nástroj Dobroditelovy moci – strachu.

Historie lidstva svědčí o tom, že všichni diktátoři, kteří kdy vládli na tomto světě na nejrůznějších místech zeměkoule (a v některých zemích se to zachovalo i po naše časy, např. Jižní Korea), umocňovali svou pozici pomocí strachu. Zneužívali tohoto nejnižšího lidského pudu, aby upevňovali své postavení v čele. Neváhali ovládat média, historiky a podobně nejen, aby mohli působit na široké masy, ale také, aby si upravovali některé

⁴² ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 157

události tak, aby se hodily do obrazu dokonalé společnosti. Jen tak na okraj si dovolím uvést pár vět z eseje o španělské občanské válce od Georga Orwella, kterou napsal roku 1943 (zveřejněna však mohla být až po jeho smrti).⁴³

„Viděl jsem zprávy o velkých bitvách tam, kde žádné bitvy neproběhly, a naprosté mlčení tam, kde byly zabity stovky lidí. Viděl jsem, jak jednotky statečně bojující byly označovány za zrádné a zbabělé – a jiné, které ač na ně nebyla vystřelena jediná kulka, byly oslavované jako hrdinové imaginárních vítězství.“⁴⁴

Podobně Dobroditel vyložil svoji snahu zavést na světě tak zvanou naftovou stravu. To, že její zavedení si vyžádalo oběti na životech, pro něj nepředstavovalo problém. Jak již zaznělo v úvodním citovaném textu – láska k lidstvu se vyznačuje krutostí a je oproštěna od lidskosti.

„Вероятно, из религиозных предрассудков дикие христиане упрямо держались за свой «хлеб». Но в 35.м году – до основания Единого Государства – была озобретана наша теперешняя, нефтяная пища. Правда, выжило только 0,2 населения земного шара. Но зато – очищенное от тысячелетней грязи – каким сияющим стало лицо земли. И зато эти ноль целых и две десятых – вкусили блаженство в чертогах Единого Государства.“⁴⁵

Jistá míra nelítosti je tedy nezbytná pro vedení lidstva? Tak to má být? Možná pak záměrně přehlédli záznamy křesťanů, kteří naopak Boha (na kterého se odvolává) popisují jako milujícího Otce plného odpuštění a laskavosti. Ale jak lze číst mezi řádky v knize lidské historie, ty největší ohavnosti byly na lidech páhány vždy pod záminkou lásky k národu a osvobození společnosti od škodlivých vlivů. Snad právě proto se rozhodl Zamjatin pojmenovat krutovládce Jediného státu ironickým přізviskem «Добродитель.» Ten sám sebe vidí jako někoho, kdo přinesl lidem opravdové štěstí, jak říká i sám hlavní hrdina D-503:

⁴³ PECHAR, Jiří. *Dvacáté století v zrcadle literatury*. Praha 1: Nakladatelství filosofického ústavu AV ČR, 1999. ISBN 80-7007-124-9.

⁴⁴ Tamtéž, jako poznámka 43.

⁴⁵ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 17-18

„Какой-то из древних мудрецов, разумеется, случайно, сказал умную вещь: «Любовь и голод владеют миром». Ergo, чтобы овладеть миром – человек должен овладеть владыками мира. <.....> Естественно, что, подчиняя себе Голод (алгебраический = сумме внешних благ), Единое Государство повело наступление против другого владыки мира – против Любви. Наконец, и эта стихия была тоже побеждена, т.е. организована, математизирована, и около 300 лет назад был провозглашен наш исторический «Lex sexualis»: «всякий из нумеров имеет право – как на сексуальный продукт – на любой нумер»“.⁴⁶

Jinými slovy, napřed vyhubil skoro celé lidstvo, aby si „podmanil“ hlad a pak jim zorganizoval i soukromý život, aby se „nepářili jako divoká zvířata“. Lásku podmanil Mateřskou normou. Pouze některé ženy mohou přivést na svět dítě, těhotenství je velmi přísně střeženo a kontrolováno. Ihned po narození je matce dítě odebráno a převezeno do speciálního ústavu, kde jsou vychovávány všechny děti narozené do Jednotného státu. Můžeme říci, že jsou dány na odchov podobně jako drůbež nebo prasata. Tímto krokem všechny matky obral o možnost cítit mateřskou lásku, tedy o jednu z nejsilnějších forem lásky.

Někteří lidé jsou jeho „dobrodiním“ nadšeni a jiní ze strachu jen přijmou pravidla společnosti, ale tajně osnují plány na svržení diktátora, jako například I-330. Nicméně lidé zfanatizovaní myšlenkami svého „Spasitele“ jsou pak příčinou její záhuby a koneckonců i její milý D-503 takto končí. S podobnou situací jsem se setkala v dramatu *Bílá nemoc* od Karla Čapka. Hlavní hrdina románu v zemi ovládané válkychtivým maršálem a nastupující tzv. bílou nemocí je jediným mírumilovným člověkem, jenž jako jediný nalezne lék na tuto nemoc. Nechce však léčit, dokud maršál nezruší svá válečná tažení, jenž samozřejmě podniká pro „blaho své země“, za účelem anexe dalších území. Jakmile maršál s nabídkou doktora souhlasí, je na cestě k maršálovi nebohý doktor usmrcen zfanatizovaným davem jen proto, že netouží jako ostatní po válce. Paralelu vidím i v tomto románu, kdy Dobroditel přijde s nápadem na operaci fantazie, která zajistí trvalý pocit štěstí.

⁴⁶ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. стр. 17-18

„Но это не ваша вина – вы больны. Имя этой болезни: фантазия. Это – червь, который выгрызает черные морщины на лбу. Это – лихорадка, которая гонит вас бежать все дальше – хотя бы это „дальше“, начиналось там, где кончается счастье. Это – последняя баррикада на пути к счастью. И радуйтесь: она уже взорвана. Путь свободен. Последнее открытие Госудасртвенной Науки: центр фантазии – жалкий мозговой узелок в области Варолиева моста. Трехкратное прижгание этого узелка X-лучами – и вы излечены от фантазии – Навсегда.“⁴⁷

Takhle tedy umírá lidská svoboda. Za jásání davu je proveden poslední krok k naprostému odlidštění. Okamžik, kdy lidé nepřemýšlí o tom, co je to vlastně štěstí. Zkrátka mají pocit, že ho již našli. Moment, kdy se z lidí stanou pouze nemyslicí stroje, jenž pouze poslouchají na slovo a pracují jako jeden muž. I když, nyní spíše jako jeden stroj.

Nyní je jednoduché společnost ovládat. Ovšem jak se tak dělo do té doby? Pomocí čeho Dobroditel řídil celý mechanismus společnosti? *«Любовь и голод владеют миром»⁴⁸* Dovolila bych si to doplnit ještě o jednu věc – strach. Kdo ovládne lidský strach, pak je pánem světa. A Dobroditel si je toho velmi dobře vědom. Veřejné „popravy“ těch, jenž se zprotivili jeho vůli a politice státu jsou toho jasným důkazem. Ostatně D-503 nám je popsal ve svých záznamech poměrně výstižně.

„Неизмеримая секунда. Рука, включая ток, опустилась. Сверкнуло нестерпимо-острое лезвие луча – как дрожь, еле слышный треск в трубках Машины. Распростертое тело – все в легкой светящейся дымке – и вот на глазах тает, тает, тает, растворяется с ужасающей быстротой. И – ничего: только лужа химически-чистой воды, еще минуту назад буйно и красно бывшаяся в сердце.“

Все это было просто, все это знал каждый из нас: да, диссоциация материи, да, ресцепление атомов человеческого тела. И, тем не менее, это всякий раз было – как чудо, это было – как знамение нечеловеческой мощи Благодетеля.“⁴⁹

⁴⁷ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 132

⁴⁸ Tamtéž jako poznámka 47, str. 17.

⁴⁹ Tamtéž, jako poznámka 47, str. 35-36.

Hlavní hrdina vnímá popravu v této chvíli jako něco nezbytného, přesně jako správný a uvědomělý občan Jednotného státu. Prostý fakt – štěpení atomů lidského těla. Ne smrt člověka, ale odstranění vadné součástky. Smrt jedince je brána jako samozřejmost a věc nehodná většího zájmu. Avšak pro ty, kteří nesouhlasili s Dobroditelovou politikou, je to dostatečně odstrašující. Nejen smrt samotná, ale i ledový klid všech, kteří popravě přihlížejí bez jakýchkoliv emocí. Takový vliv měla na společnost politika strachu. *Нечеловеческая мощь*⁵⁰ – tento termín přeložili Václav a Jan Tafelovi jako *nadlidskou sílu*⁵¹. Nicméně se domnívám, že přesnějším a příhodnějším překladem by byla *nelidská síla*. Nelidská síla jeho metod je opravdu nedožrnná. Na nelidskou „lásku“ k lidu se koneckonců Dobroditel stále odkazuje. Využívá jí také během výslechu D-503, kdy chce využít jeho nově nabitých emocí a citů ve svůj prospěch. Chce ho přinutit, aby cítil křivdu a zradu od těch, kterým věřil.

*„Слушайте: неужели вам в самом деле ни разу не пришло в голову, что ведь им – мы еще не знаем их имен, но уверен, от вас узнаем, - что им вы нужны были только как Строитель «Интеграла» - только для того, чтобы через вас... – Не надо! Не надо! – крикнул я. ... Так же, как заслониться руками и крикнуть это пуле: вы еще слышите свое смешное «не надо», а пуля – уже прожгла, уже вы корчитесь на полу.“*⁵²

D-503 něco takového odmítá, ale přesto jej tato poznámka rozruší a na okamžik si připustí, že by to tak mohlo být. Ale je to tak doopravdy? Autor nám jasnou odpověď nedal. Můžeme pouze polemizovat o tom, zda by I-330 byla něčeho takového schopna. A přesně to byl záměr nejen Zamjatina, ale i Dobroditele. Navrtat jeho mysl, nasadit mu pomyslného červíka do hlavy. A právě to byly později metody vyšetřovatelů KGB (Комитет государственной безопасности). Mučit lidi pochybnostmi a strachem, dokud se sami nezhroutí a nepřiznají se i k tomu, co třeba ani nespáchali.

„Там, где je celek tvořen libovolně a kdykoli zaměnitelnými identickými součástmi, kde je člověk nikoli iniciátorem, nýbrž pouze vykonavatelem přiděleného

⁵⁰ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 37

⁵¹ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Praha: EUROMEDIA GROUP k. s., 2006. (přeložili Vlasta a Jaroslav Tafelovi). ISBN 80-86938-62-X. str. 39

⁵² Тамtéž, jako poznámka 50, str. 158.

kolektivního úkolu, musí být idea tohoto úkolu vyčleněna z kolektivu, osamostatněna a zosobněna nad ním a ovšem tím proti němu. Čirý kolektivismus se neobejde bez Dobroditele.“⁵³

A to právě chtěl Zamjatin touto postavou říci – varovat nás. Postava Dobroditele v románu “*Мы*“ je pro nás výstrahou, jak je nebezpečné svěřit moc nad celou zemí do rukou jediného člověka. Je možné jej interpretovat, jako onu hrozící entropii, kterou chce autor vymýtit.

3.2. Charaktery jednotlivých postav

V tomto oddíle analyzuji charaktery 3 vybraných postav a to: hlavního hrdiny D-503, jeho milé I-330 a druhé ženské postavy O-90.

a) D-503

D-503 je nejen ústřední postavou děje, ale také co do povahy nejrozmanitější. Na stránkách díla můžeme sledovat přerod od ideologicky zmanipulovaného robota k lidské bytosti plné citů. Je třeba začít od výchozího bodu.

Na prvních stránkách je vykreslen občan Jediného státu, kde neexistuje svoboda a ani soukromí. A hlavní hrdina je tímto systémem nadšený a nadšeně jej prosazuje. Právě proto začíná psát své deníkové záznamy. INTEGRÁL, jehož je konstruktérem, se chystá podmanit si nové světy a Jednotný stát chce napřed použít jemnějšího nátlaku.

„Если они не поймут, что мы несем им математически-безошибочное счастье, - наш долг заставить их быть счастливыми. Но прежде оружия мы испытаем слово.

От имени Благодетеля объявляется всем нумерам Единого Государства:

*Всякий, кто чувствует себя в силах, **обязан составлять трактаты, поэмы, манифесты, оды или иные сочинения о красоте и величии Единого Государства.***“⁵⁴

⁵³ DROZDA, Miroslav. *Мы (prolog Energie proti entropii)*. Praha: Nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

⁵⁴ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 3

Pozornost je nyní nutné věnovat mnou zvýrazněným slovům. Jak často se ve Státních listech hovoří o povinnosti a nařízené lásce k státu. O to děsivější je, že D-503 to vnímá jako samozřejmost a štěstí. Zdá se mu v pořádku, že pouze Dobroditel rozhoduje o tom, co je pravda a co ne, ba dokonce že ani identity neexistují. Sám zpočátku nevyčleňuje sám sebe jako samostatnou osobu, ale uvažuje o sobě jako o součásti jednoho velikého stroje. A pokud se v něm objeví „vadná součástka“, pak je nezbytné ji odstranit. Jeho záznamy jsou ze začátku věcným popisem společnosti či ódou na jakýkoliv aspekt tamního politického systému.

„Скрижаль... Вот сейчас, со стены у меня в комнате, сурово и нежно в глаза мне глядят ее пурпурные на золотом поле цифры. Невольно вспоминается то, что у древних называлось иконой, и мне хочется слагать стихи или мотивы (что одно и то же). Ах, зачем я не поэт, чтобы достойно воспеть тебя, о, Скрижаль, о сердце и пульс Единого Государства.“⁵⁵

Jeho zápisy jsou věcné a popisující, jakoby je ani nepsal citů schopný člověk. Ale stejně jako se poté rozvíjí jeho vztah s I-330, která je pro něj zpočátku „velkou neznámou“ (opět odkaz na používání algebraických a matematických termínů), tak se rozvíjí i jeho osobnost. Jeho zápisy se stávají čím dál chaotičtějšími. Zpočátku se D-503 domnívá, že je napaden nějakou neznámou nemocí. Zasloužilá profesorka Jekatěrina Borisovna Skorospelová (Екатерина Борисовна Скороспелова) tento přerod nazvala: «от оды к исповедии».⁵⁶

„Дальнейшее я могу описать только приблизительно, только путем более или менее близких аналогий.“

Раньше мне это как-то никогда не приходило в голову – но ведь это именно так: мы, на земле, все время ходим над kloпочущим, багровым морем огня, скрытого там – в чреве Земли. <.....>

Нет: точка. Все это – пустяки, и все эти нелепые ощущения – бред, результат вчерашнего отравления... Чем: глотком зеленого яда - или ею?Все

⁵⁵ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 9

⁵⁶ СКОРОСПЕЛОВА, Екатерина Борисовна. *Евгений Замятин и его роман «Мы»*. Москва: Издательство Московского государственного университета, 2005.

равно. Я записываю это, только чтобы показать, как может странно запутаться и сбиться человеческий – такой точный и острый – разум.“⁵⁷

Nyní již nečtu strojené zápisky v publistickém stylu. Naopak, před očima se mi mění v iracionální tok myšlenek. I hlavní hrdina si je toho vědom. Pozoruje, jak se jeho deník, který měl sloužit pro obyvatele nových světů, aby viděli, jak je Jediný státu dokonalý, ztrácí na významu. Zatímco předtím toužil po tom, aby jej všichni četli, v tento moment má naopak strach, jestli někdo jeho poznámky neobjeví. D-503 mluví o *фантастическом авантюрном романе*.⁵⁸ Před tímto sledem událostí měl svůj osud a svou budoucnost pevně v rukách, nebo přesněji řečeno Dobroditel měl jeho osud pevně v rukou. Vždyť to právě on určoval úkoly a osudy všech čísel.

Jeho osud je zpečetěn, jakmile už neuvažuje podle schématu „my“, ale vyčlení sám sebe jako individualitu a dojde k jeho uvědomění sebe sama (podle schématu „já“).

*„Я гибну. Я не в состоянии выполнить свои обязанности перед Единным Государством...“*⁵⁹

*„Я стал стеклянным. Я увидел – в себе, внутри. Было два меня. Один я – прежний. Д-503, нумер Д-503, а другой... Раньше он только чуть высосывал свои лохматые лапы из скорлупы, а теперь вылезал весь, скорлупа трещала, вот сейчас ралетится в куски и... и что тогда?“*⁶⁰

A s tím také souvisí jeho city k I-330. Jakmile totiž vyčlení sám sebe z unifní společnosti, pak vyčlení i ji (podle schématu „ty“). Již neuvažuje jen o tom, jak se zbavit své „nemoci“, kterou trpěli lidé ve středověku a již se snažil vyhnout – totiž lásce. Začíná osnovat plány, jak s I-330 uniknout z tohoto státu.

Definitivně se v tom utvrdí ve scéně u I-330 v jejím bytě, kdy na ni dostane růžový lístek, jenž jim zaručuje Právo na zatažené žaluzie.

⁵⁷ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011

⁵⁸ Тамtéž, jako poznámka 57, str. 76.

⁵⁹ Тамtéž, jako poznámka 57, str. 45.

⁶⁰ Тамtéž, jako poznámka 57, str. 43.

*„Я не позволю! Я хочу, чтобы никто, кроме меня. Я убью всякого, кто...
Потому что я вас – я вас - -“⁶¹*

Ani když je předveden před Dobroditele a na pár sekund zapochybuje o upřímnosti citů své družky, tak ve svém nově nalezeném sebeurčení zůstává neochvějný. Postupem času jsou jeho city silnější, což také vidím v jeho zápiscích, konkrétně ve scéně, kdy si na něj I-330 opět obstará růžový lístek a tráví večer v jeho bytě.

„В широко раскрытой чашечке кресла И. Я - на полу, обнял ее ноги, моя голова у ней на коленях, мы молчим. Тишина, пульс... и так: я – кристалл, и я растворяюсь в ней, в И. Я совершенно ясно чувствую, как тают, тают ограничивающие меня в пространстве илифованные грани – я исчезаю, растворяюсь в ее коленях, в ней, я становлюсь все меньше – одновременно все шире, все больше, все необъятней. Потому что она – это не она, а вселенная.“⁶²

To dokazují i jeho poslední myšlenky před operací, která se jeví jako neškodný zákrok, ale pro člověka je rovna „popravě“. Neboť v něm usmrtí to, co dělá člověka člověkem - fantazii.

„Если бы у меня была мать – как у древних: моя – вот именно – мать. И чтобы для нее – я не Строитель «Интеграла», и не номер Д-503, и не молекула Единого Государства, а простой человеческий кусок – кусок ее же самой – истоптанный, раздавленный, выброшенный...“⁶³

Snad právě proto se v posledních chvílích svého bytí uchyluje k tomuto přání. Jako obyvateli jednotnému státu byl matce odebrán a vychován v ústavu (neboť jak jsme si uvedli dříve, Dobroditel tímto způsobem ovládl lásku). Pak poznal lásku I-330 a zatoužil i po jiných formách lásky, tedy i po lásce mateřské.

Můžu pak podle mého názoru říci, že kdyby nepadl do rukou Dobroditele a jejich smělý plán vyšel, tak by se jistě oba stali plnohodnotnými lidskými bytostmi a vedli by daleko naplněnější život.

⁶¹ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011.. str. 44.

⁶² Tamtéž, jako poznámka 61, str. 97.

⁶³ Tamtéž, jako poznámka 61, str. 159.

Domnívám se, že tato postava je symbolem dozrání jedince. Vždyť všichni celý život dospíváme a docházíme k poznání, abychom pak byli moudří a chápali život. A to se stalo i hlavnímu hrdinovi – došel k poznání a pocítil pravé štěstí. Interpretovala bych ho jako naději na záchranu lidstva a možné odvrácení blížící se katastrofy.

b) I-330

I-330 je na rozdíl od D-503 od začátku jasně vymezená postava. Namířená proti státu, Dobroditeli – zosobněná revoluce. Hlavní hrdina již při jejich prvním setkání rozpozná jistý vnitřní neklid, který se v této ženské postavě odehrává.

„Но не знаю – в глазах или бровях – какой-то странный раздражающий икс, и я никак не могу его поймать, дать ему цифровое выражение. <.....>

Я увидел острым углом вздернутые к вискам брови – как острые рожки икса, опять почему-то сбился; взглянув направо, налево – и... <.....>

В сущности это «увы» было совершенно уместно. Но опять что-то такое на лице у ней или в голосе...⁶⁴

Tato ženská postava je hlavním iniciátorem proměny hlavního hrdiny. Zpočátku se chová naoko spořádaně, ale pak jej začíná pomalu provokovat svým extravagantním chováním, mezi které se dá počítat např. její nadšení ohledně starověkého domu, kam hlavního hrdinu dovede.

„Это – самая моя любимая... – и вдруг спохватилась – укус – улыбка, белые острые зубы. – Точнее: самая нелепая из всех их «квартир».⁶⁵

Jak je patrné, ve slovech je velmi obezřetná, nicméně ve svých činech je už méně opatrná. Ihned při jejich druhém setkání se mu ve starověkém domě předvede ve „starověkém oranžovém rouchu⁶⁶.“ Tímto porušuje jedno z pravidel společnosti, které se týká originality a banality. Originalita je chápána jako něco absolutně nepřijatelného a

⁶⁴ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. стр. 7-8

⁶⁵ Tamtéž, jako poznámka 64, str. 22.

⁶⁶ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Praha: EUROMEDIA GROUP k. s., 2006. (přeložili Vlasta a Jaroslav Tafelovi) ISBN 80-86938-62-X. str. 39

považuje se za znak povýšenosti. Je to markantní rozdíl oproti dnešní době, kdy je naopak kladen důraz na originalnost a odlišnost.

„Ясно, - перебила И, - быть оригинальным – это значит как-то выделиться среди других. Следовательно, быть оригинальным – это нарушить равенство... И то, что на идиотском языке древних называлось «быть банальным» – у нас значит: только исполнять свой долг.“⁶⁷

Její buřičský postoj je však vyjádřený i symbolickými prvky. Ve scéně, kdy se sejdou v bytě I-330, se mu opět ukáže oděná do starověkého roucha, tentokrát žluté barvy, která má obzvlášť velký význam. Docentka Marina Albertovna Chatjamova (Марина Альбертовна Хатямова) o tomto faktu hovoří ve své publikaci. Žlutá barva je chápána jako protest proti etickým i estetickým požadavkům a zobrazuje ideu uvědomění osobnosti. V dekadentním a avantgardním směru je barvou změny, nemravnosti, skandálu, provokace, šílenství, ale také podvědomí.⁶⁸

Svým neotřelým oblečením ponouká jeho podvědomí k činu. Působí tak na nejnižší pudy, které se Dobroditel snažil potlačit a zredukovat na něco nepodstatného. Hlavní hrdina, který je zvyklý na nesmělé a nenápadné projevy náklonnosti od své oficiálně nahlášené partnerky O-90, je těmito provokacemi vyveden z míry.

„Она была в легком, шафранно-желтом, древнего образца платье. Это было в тысячу раз злее, чем если бы она была без всего. Две острые точки – сквозь тонкую ткань, тлеющие розовым – два угля сквозь пепел. Два нежно-круглых колена...“⁶⁹

Zamjatin, aby naplno využil prvků dekadence a avantgardy, nechal postavu I-330 také kouřit a popíjet alkohol přímo před očima D-503. Takové jednání je samozřejmě, jako ostatní věci pomáhající originalitě, přísně zakázané. Symbolická je i barva již zmíněného

⁶⁷ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 23.

⁶⁸ ХАТЯМОВА, Марина Альбертовна. *Творчество Е.И.Замятина в контексте повествовательных стратегий первой трети XX века: создание авторского мифа*. Томск: Издательство Томского государственного педагогического университета, 2006.

⁶⁹ Tamtéž, jako poznámka 67, str. 41.

alkoholického nápoje – jedná se o zelený likér. Zelená představuje nový začátek a zrození, a také novou lásku.⁷⁰ Může se tedy říci, že čtenáři předpovídá zrození nové osobnosti hlavního hrdiny a stejně tak milostné vzplanutí těchto dvou bytostí.

Jak jsem již výše uvedla, Dobroditel se snažil hlavního hrdinu znejistět, když zpochybnil opravdovost citu I-330. Definitivní odpověď na tuto otázku autor nedává, nicméně podle určitých náznaků bych se spíše přiklonila k závěru, že její cit je opravdový a nepředstíraný. Přesvědčuje mě o tom především následující scéna z Integrálu:

„Она – из-под крылатого шлема, не отрывая глаза от бумаги, тихо: -...Вчера вечером пришла ко мне с твоей запиской... Я знаю – я все знаю: молчи. Но ведь ребенок – твой? И я ее отправила – она уже там, за стеною. Она будет жить...”⁷¹

Zde hovoří o jeho dřívější družce O-90, která mu prozradila, že je těhotná a nehodlá své dítě odevzdat Jednotnému státu jako většina matek. A i když O-90 projevuje nesympatie k nové lásce D-503, přesto její pomoc vyhledá a I-330 ji poskytne. Je možné, že by mohla předstírat city ke konstruktérovi Integrálu, aby ho využila a přitom naprosto nezištně pomoci jeho bývalé družce k útěku? Jeví se to spíše tak, že spolu tyto dvě ženy našly určité souznění. I-330 je zosobněný odboj vůči státu a O-90 začne revoltovat v okamžiku, kdy zjistí, že je těhotná a probudí se v ní mateřské city, díky kterým má sílu a odhodlání se vzepřít systému.

Navíc je nutné dodat, že pokud by city k němu jen předstírala, pak by při výsledku u Dobroditele mohla proti němu vypovídat, zachránit se a dále pokračovat v plánech proti Jednotnému státu. Ale není tomu tak a naopak se místo toho nechá vystavit děsivému mučení pod Zvonem.

„Привели ту женщину. В моем присутствии она должна была дать свои показания. Эта женщина упорно молчала и улыбалась.“ <...>

Затем ее ввели под Колокол. У нее стало очень белое лицо, а так как глаза у нее темные и большие – то это было очень красиво. Когда из-под Колокола стали

⁷⁰ [online] [citováno 12.12. 2012] SOCHOROVÁ, Michaela. *Význam a symbolika barev ve středověku*. Brno, 2013. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta filozofická, Seminář estetiky. Dostupné na internetu: <http://is.muni.cz/th/361386/ff_b/>

⁷¹ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 148

выкачивать воздух – она откинула голову, полузакрыла глаза, губы стиснуты – это напомнило мне что-то. <...>

Тогда ее вытащили, с помощью электродов быстро привели в себя и снова посадили под Колокол.. Так повторялось три раза – и она все-таки не сказала ни слова.⁷²

Závěrem mohu s jistotou tvrdit, že postava I-330 představuje hlavní revoluční živel celého románu. Její osud je však bohužel podobný osudům většiny revolucionářů. Svým způsobem je právě I-330 ženským alter egem Zamjatina, který stejně jako ona byl vášnivým revoltujícím jedincem a tím se v ruské společnosti vyčlenil na okraj. Pokud jsem postavu Dobroditele interpretovala jako možnou hrozící *entropii*, pak I-330 lze interpretovat jako živelnou a spásnou *energii*.

c) O-90

Nyní obracím pozornost na méně výraznou ženskou postavu tohoto díla a to na „oficiálně přihlášenou“ přítelkyni hlavního hrdiny s označením O-90.

Od začátku příběhu není této postavě věnována příliš velká důvěra. Samotný hlavní hrdina již na prvních stránkách svých zápisků zmiňuje její nižší inteligenci.

„Вообще, эта милая О... как бы сказать... у ней неправильно рассчитана скорость языка, секундная скорость языка должна быть всегда немного меньше секундной скорости мысли, а уж никак наоборот. <...>

– Я бы так хотела сегодня прийти к вам, опустить шторы. Именно сегодня, сейчас... – робко подняла на меня О круглые, сине-хрустальные глаза. Смешная. Ну, что я мог ей сказать? Она была у меня только вчера и не хуже меня знает, что наш ближайший сексуальный день – послезавтра. Это просто все то же самое ее «опережение мысли» - как бывает (иногда вредное) опережение подачи искры в двигателе.⁷³

⁷² ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 171

⁷³ Tamtéž, jako poznámka 72, str. 8-9.

Tato ženská postava je poněkud podceňována a není jí věnována dostatečná pozornost, i když je neméně zajímavá jako hlavní postavy.

Čtenáři i D-503 se může jevit jako počestná občanka. Plní si své povinnosti, dochází za ním jen v době, kdy na něj má růžový lístek, případně k němu přijde a počítají spolu matematické úlohy ze starých učebnic. V jedné pasáži apeluje na svědomí D-503 a připomíná mu povinnosti „čísla“ (označení pro občana Jednotného státu). To se ještě hlavní hrdina domnívá, že trpí neznámou chorobou.

„- Так вам надо сейчас же идти к врачу. Ведь вы же понимаете: вы обязаны быть здоровым – смешно доказывать вам это.“⁷⁴

Ale je tomu opravdu tak? Pokud bych ji srovnávala s I-330, mohlo by se zdát, že tyto ženy spolu nemají nic společného a pokud ano, tak velice málo. Jenže když se nad tím hlouběji zamyslím, zjistím pravý opak. I-330 je živel, ztělesnění *energie* a je plná vášnivých citů a dekadence. O-90 je sice nenápadná osoba, ale možná právě o to více je plná citů. V mírných nenápadných náznacích je možné se o tom přesvědčit.

Navzdory politice Jednotného státu, jenž se snaží potřít lásku, tak k hlavnímu hrdinovi ji projevuje neustále. Už na prvních stránkách si toho čtenář může povšimnout.

„- Вы – идете к шпионам...фу! А я было достала для вас в Ботаническом Музее веточку ландышей...“⁷⁵

„ – Я бы так хотела сегодня прийти к вам, опустить шторы. Именно сегодня, сейчас... – робко подняла на меня О круглые, сине-хрустальные глаза.“⁷⁶

Dokonce i jejich společný přítel R-13 vysloví jistou domněnku o síle jejich citů, když hovoří s D-503.

„А то сама она, видите ли, стесняется... Такая, я вам скажу, история! Меня она только так, розово-талонно, а вас...И не говорит, кто это четвертый влез в

⁷⁴ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 30

⁷⁵ Tamtéž, jako poznámka 74, str. 29.

⁷⁶ Tamtéž, jako poznámka 74, str. 9.

наш треугольник. ⁷⁷

Autor jí kromě silných citů vtiskl také velkou dávku ženskosti. Několikrát můžeme v knize narazit na to, jak hlavní hrdina upozorňuje na její výrazně ženské a v jistém smyslu negativní vlastnosti, které jsou většinou na ženách zdůrazňovány, například příliš velký sentiment, žárlivost a podobně.

„- Чудесно. Не правда ли? – спросил я. – Да, чудесно. Весна – розово улынулась мне О-90. Ну, вот, не угодно ли: весна... Она – о весне. Женщины... Я замолчал. ⁷⁸

„Развернул, пробежал глазами и – сел... Это было официальное извещение, что на меня записался номер И-330 и что сегодня в 21 я должен явиться к ней – внизу адрес... < ... >

Да, и вот это – и вот это еще: сегодня хотела ко мне зайти О. Показать ей это извещение – относительно И-330? Я не знаю: она не поверит (да и как, в самом деле, поверить?), что я здесь ни при чем, что я совершенно... И знаю: будет трудный, нелепый, абсолютно нелогичный разговор... Нет, только не это. Пусть все решится механически: просто пошлю ей копию с извещения. ⁷⁹

Přes kritiku její inteligence a výše uvedených zlovyků k ní hlavní hrdina chová jisté city, které si ovšem příliš nepřipouští. Nemůžeme hovořit přímo o lásce, jeho cit k O-90 se rozhodně nedá přirovnat k vášnivému spalujícímu citu, jenž chová k I-330. Nicméně v její blízkosti je hlavní hrdina plný harmonie a pohody, můžeme tedy tvrdit, že právě O-90 je pro něj jistou náhradou rodiny, kterou ovšem jako občan Jednotného státu nikdy nemohl poznat. Dokonce sám D-503 v jedné scéně přirovnává přátelství mezi nimi a R-13 k jisté formě rodiny.

„И все таки я, он и О – мы треугольник, пусть даже и неравнобедренный, а все-таки треугольник. Мы, если говорить языком наших предков (быть может, вам, планетные мои читатели, этот язык - понятней), мы – семья. И так хорошо

⁷⁷ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 48

⁷⁸ Tamtéž, jako poznámka 77, str. 6.

⁷⁹ Tamtéž jako poznámka 77, str. 39.

иногда хоть ненадолго отдохнуть, в простой, крепкий треугольник замкнуть себя от всего, что... ⁸⁰

Jejich hlubší vztah se projevuje také tím, že spolu tráví čas i jinak, než doma s růžovými lístky v Hodině soukromí.

„ – вечером пришло ко мне О. Шторы не были спущены. Мы решали задачи из старинного задачника: это очень успокаивает и очищает мысли. О-90 сидела над тетрадкой, нагнув голову к левому плечу и от старания подпирая изнутри языком левую щеку. Это было так по-детски, так очаровательно. И так во мне все хорошо, точно, просто...” ⁸¹

Ale pokud se ptám na hlavní rys této postavy, pak je to jistě její pud mateřský. V Jednotném státě je samozřejmě povoleno mít děti, žena ovšem musí odpovídat tak zvané. Mateřské normě. Pak je jejím úkolem pouze odnosit dítě, porodit jej a věnovat dítě Výchovnímu ústavu. Péče o dítě je tedy zredukována na pouhé těhotenství a početí dítěte, velmi se to podobá odchovu skotu nebo jiného zvířectva. Ale O-90 touží po péči o dítě, mít ho jen pro sebe. Což je také další ženský rys a možná právě díky těmto přísným nařízením snad ještě silnější.

„Милый Дэ, если бы только вы – если бы...Ну, что «если бы»? Что «если бы»? Опять ее старая песня: ребенок < ... >

– Пусть! Но ведь я же почувствую – я почувствую его в себе. И хоть несколько дней... Увидеть – только раз увидеть у него складочку вот тут – как там – как на столе. Один день! < ... >

Я невольно посмотрел на ее круглый под юнифой живот. Она, очевидно, заметила – вся стала кругло-розовая, и розовая улыбка: - Я так счастлива – так счастлива... Я полна – понимаете: вровень с краями. И вот – хожу и ничего не слышу, что кругом, я все слушаю внутри, в себе...” ⁸²

⁸⁰ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 34

⁸¹ Tamtéž, jako poznámka 80. str. 30.

⁸² Tamtéž, jako poznámka 80. str. 17, 84, 126.

Její touha po dítěti pak vrcholí tím, že se chce už těhotná zachránit, aby mohla své dítě vychovávat podle svého a ne ho dát na odchov jako kuře na slepičí farmě.

„ Так: будто я очень большой, а она – совсем маленькая, - маленькая часть меня же самого. Это совершенно другое, чем к И, и мне сейчас представляется: нечто подобное могло быть у древних к их частным детям. Внизу – сквозь руки, закрывающие лицо, - еле слышно: - Я каждую ночь... Я не могу – если меня вылечат... Я каждую ночь – одна, в темноте думаю о нем – какой он будет, как я его буду... Мне же нечем тогда жить – понимаете? И вы должны – вы должны...“⁸³

Pokud bych O-90 opravdu vnímala jako živel *energie*, pak by výše uvedená scéna byla jejím hlavním vzplanutím. Miroslav Drozda v prologu *Energie proti entropii* vypodobnil *energii* jako sopku, jenž při výbuchu svým rozžhaveným magmatem zaplaví krajinu.⁸⁴ Tento „výbuch“ mateřských citů je srovnatelný s výbuchem sopky *energie*.

Závěrem soudím, že O-90 možná není výrazná osobnost, která vede revoluci vůči systému jako I-330 Ale se svými mateřskými instinkty, kterým dává průchod, také svým způsobem revoltuje proti Jednotnému státu. Právě ty jí totiž dávají sílu bojovat. Podle mého názoru, je možné postavu O-90 interpretovat jako poselství o neutuchající mateřské lásce, která nikdy nezklame, a to ani v nejtěžších časech a tím i poselství o naději.

⁸³ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 140

⁸⁴ DROZDA, Miroslav. *Мы (prolog Energie proti entropii)*. Praha: nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.

ZÁVĚR

V závěru mé bakalářské práce shrnu poznatky, které jsem během jejího vytvoření získala. Jejím cílem bylo vyhledat a zanalyzovat interpretační možnosti románu „*My*“ od ruského spisovatele Jevgenije Ivanoviče Zamjatina.

V první kapitole jsem důkladně prostudovala jeho biografii a také jeho ostatní tvorbu. Byl politicky aktivním rebellem, kritikem nešvarů ruské společnosti, nadšeným inženýrem, ochráncem živelné *energie*, ostře cenzurovaným a plodným autorem. Proto si myslím, že by bylo velkou chybou zařadit ho jako protipoliticky orientovaného spisovatele. Jeho další díla kritizují záporné stránky lidské společnosti, což je spojuje s románem *My*. Nejvíce společných rysů je v dílech *Ostrované* a *Lovec duší*. Kritizoval mnoho nešvarů, ale teprve pracovní pobyt v britském království mu dal hlavní námět k další tvorbě. Ten se stal jeho charakteristickým zaměřením. Nejvíce právě v románu „*My*“.

V druhé kapitole jsem rozvedla filozofické myšlenky, z nichž se formovaly Zamjatinovy názory. Byla to především proletářská kultura, která předvíдалa mechanizaci společnosti, konkrétně její dva stoupenci: Alexandr Bogdanov a Alexej Gastěv. Pak také autorovu filozofickou koncepci *energie x entropie*. Ta je založena na věčném boji proti zdegenerování *energie*, živoucí aktivity, která je hnacím motorem života. Pro kontrast jsem se zabývala tím, jak byl jeho román přijat nejen v jeho rodné zemi, ale i v zahraničí. Pro všechny se stal pouhým kverulantem a kritikem politického a společenského systému, což ovlivnilo i další generace v tom, jak toto dílo vnímat. Nicméně jsem došla k názoru, že ústředním smyslem a filosofií děje je právě varování před nástupem *entropie* a vyzývání k boji proti ní, nikoliv pouhá kritika politického systému. Tak, jak to celý život činil sám autor. Podle této idey je pak nutné posuzovat nejen děj, ale také postavy.

Závěrečná kapitola je pak souhrnná analýza charakterů mnou selektovaných postav a hledání poselství, které každá z těchto postav ukrývá. Stěžejné postavou je Dobrodítel, který je hlavní zápornou postavou celého příběhu. Ten je symbolem *entropie* skrz naskrz a nese v sobě všechny její atributy, jako je kupříkladu zdogmatizovaná politika, nelidskost, ztráta humanity a deficit lidské duše. Souhrnně jej lze vnímat jako varování před hrozcí budoucností, kdy by byla moc svěřena do rukou jednoho člověka. Poté obracím pozornost na hlavní postavu románu D-503. Rozvoj jeho osobnosti je možné přirovnat k Orwellově myšlence o vývoji systému podle vzorce „diktatura – revoluce - diktatura“. Zde bych to

poupravila na „entropie – energie - entropie“. D-503 je živoucím důkazem, že nikdy není pozdě na záchranu *energie*. Kdyby nepadl do rukou Dobroditele, mohl žít spokojený a dlouhý život plný emocí a vášní. V něm je ukryté autorovo poselství o naději na záchranu lidstva. Následuje druhá hlavní postava, tentokrát ženská a tou je I-330. Pokud byl Dobroditel zosobněná *entropie*, pak jako protipól, tedy ztělesnění *energie*, vytvořil Zamjatin právě tuto ženskou figuru. I-330 je vůdčí osobností revoltující skupiny, plná odhodlání a nezkrotných vášní. Domnívám se, že by mohla být jistým ženským alter egem samotného spisovatele. Neboť kráčí po cestě největšího odporu, stejně jako on. Je tedy věčným bojovníkem proti *entropii* a právě tak je nutné ji interpretovat. Jako příklad osobnosti, jaké by měly ve společnosti být. Tuto kapitolu pak zakončuji druhou ženskou postavou O-90. I když se na první pohled nezdá tak důležitou, opak je pravdou. Vždyť pouze její osud má šťastný konec. Zatímco D-503 je podroben operaci vyjmutí fantazie a I-330 umírá po mučení Plynovým zvonem, tak těhotná O-90 prchá za Zelenou stěnu mezi rebely, aby tam svobodně a šťastně žila. Zjistila jsem, že byla stejně tak plná živoucí *energie* jako její sokyně v lásce. Mateřské city v ní probudily sílu postavit se na odpor nelidskému systému. Zamjatin tím říká, že nezáleží na tom, jakým hrůzám jsme vystaveni, protože nad vším vítězí láska. Stále je zde naděje. A právě tak je třeba interpretovat O-90, jako naději na záchranu.

Je velmi smutné a skličující, že právě dnes, kdy Zamjatinovo dílo nabývá na aktuálnosti a kdy se jeho obavy ze světa, v němž se všichni chovají konformně a spotřebitelsky, opět naplňují, je tak málo známé a na pultech našich knihkupectví se vůbec neobjevilo již několik desítek let. Snad kdybychom si uvědomili, že není vždy třeba hledat diktátora v podobě Dobroditele, fyzické osoby – tím, kdo bude řídit a určovat naše životy, řídit každý náš krok a čemu budeme podřizovat své počínání, může být zvrácený hodnotový žebříček, na jehož vrcholu budou peníze, profesní úspěch a podobně. Vždyť zamysleme se sami nad sebou, do jaké míry nás ovládá elektronika, počítače, telefony, do jaké míry nás dokáže ovlivnit internet. Uvědomme si, jak zcela dobrovolně prodáváme své soukromí, kolik toho o sobě dokážeme prozradit na sociální síti. Jaký je rozdíl mezi situací lidí, kteří po obdržení růžového lístku zatáhnou záclony a sdělí svému okolí, že našli sexuálního partnera a mezi námi, kteří dobrovolně křičíme do světa svůj osobní status a fakt, že jsme tedy čekateli na onen „růžový lístek“. Do jaké míry nás ovlivňuje svět reklamy, tisíce blogů a názorů. Chodíme a hledáme vůbec ještě „svět za Zelenou stěnou“, nebo nám stačí svět virtuální, virtuální známí, virtuální lásky? Dělíme lidi podle vnitřní

hodnoty, podle schopnosti milovat, rozdávat se nebo podle kvality mobilu, ceny auta, společenského postavení? Čím se lišíme od tupého stáda, která popisuje Zamjatin, když nevycházíme z domu, spokojujeme se s virtuálními společníky, které nazýváme přáteli a stisknutím tlačítka *like* hodnotíme úroveň a cenu člověka. Neberou nám právě tím naši energii, lásku a vášně? Jaká román by o nás Zamjatin napsal dnes, jak by nazval dnešního Dobroditele a jaký by byl osud Hlavního konstruktéra. A je jen na nás, kdo bude I-330, kdo v sobě najde sílu a odvahu O-90.

Nemohu se zbavit pocitu, a čím víc román studuji, tím víc nabývám dojmu, že Zamjatin viděl daleko dopředu a že boj *energie* a *entropie* je stále aktuální.

V úvodu jsem si položila otázku: „Jaké jsou další interpretační možnosti Zamjatinova románu *My*?“ A nyní si ji mohu zodpovědět, což bylo cílem této bakalářské práce. Román ruského spisovatele Evgenije Ivanoviče Zamjatina lze interpretovat jako varování před možnou hrozící budoucností a před vítězstvím *entropie* nad *energií*. Můžeme v tom také vidět výzvu k boji proti této chladné a dogmatické vlně. Takovou cestou může být například zachovávání opravdových smysluplných hodnot, jako je kupříkladu mateřská láska a samozřejmě láska samotná. Jak je vidno, není to jen pamflet namířený proti politickému systému.

РЕЗЮМЕ

Данная бакалаврская работа на тему «Возможности интерпретации романа Мы Евгения Замятина» посвящена анализу романа с разных точек зрения, а также биографии писателя, проясняющей влияние жизни Замятина на создание романа.

Развитие русской литературы было долгим и разнообразным. Но самым лучшим и богатым по числу талантливых писателей периодом является XIX. век. Это время является периодом творчества самых ярких авторов как А.С. Пушкин, Н.В. Гоголь, Ф.М. Достоевский, Л.Н. Толстой и тд. Их произведения навеки принадлежат к драгоценностям мирового искусства. И Замятин, автор XX.века, к той группе тоже принадлежит.

Евгений Иванович Замятин был не так известен, но он был самым дальновидным писателем переломного периода в России. Поэтому его творчество находилось под строгой цензурой. Это в наибольшей степени проявилось, когда был издан роман «Мы». Появились обвинения, что автор является только критиком политической системы Советской России. Это обвинение не было снято в течение длительного времени. Однако некоторые литературоведы обратили внимание на вышеуказанного писателя и его роман. Это является одной из причин моего выбора настоящеш темы. Кроме того, литература всегда была в центре моих интересов.

Настоящая бакалаврская работа ставит своей целью анализ различных интерпретаций романа. Определение «политический памфлет» не представляется нам единственно правильным. По моему мнению, творчество Е.И. Замятина является более разнообразным. В Чешской Республике данный роман был издан в 1927 году и с тех пор не переиздавался.

Во введении содержится характеристика данной работы, её цель и структура. Были использованы анализ пользовалась жизни писателя, философии романа и разбором характеристик персонажей, которые представили наибольшей интерес.

В первом разделе исследована жизнь автора с целью прояснить вопрос влияния биографии на его творчество. Замятин всегда являлся активным политическим деятелем, в том числе и в то время, когда он был приверженцем коммунистической партии. Посещение Великобритании открыло автору какие

угрозы могут возникнуть в будущем. Механизацию английского общества он считал поводом для беспокойства. Под этими впечатлениями Замятин написал произведения «Островитяне», «Ловец человеков» и также «Мы». Цель автора состояла в том, чтобы люди начали думать о политике, жизни, литературе, обществе и будущем развитии мира. Замятин никогда не был обычным писателем, похожим на других. «Идти по пути наибольшего сопротивления» был его девиз. Он любил свою родную страну, но также видел ее негативные черты. Это было тем, что великий писатель Гогол называл «злой любовью к своей стране»⁸⁵. Само по собой разумеется, что лидеры коммунистической партии и советские граждане не хотели читать о своих негативных качествах. Поэтому произведения Замятина были подвергнуты жесткой цензуре.

Второй раздел посвящен философии, вдохновляющей Замятина в течение его жизни. Прежде всего источником вдохновения для писателя служила пролетарская культура. Ее главная характерная черта основана на идее глобализации общества, механизации работы и, в результате, устраниении души человека. Писатель очень боялся такого образа будущей жизни русского народа. На этом основании он разработал теорию «энергии» и «энтропии». Энергия являлась символом революции, она как жаркая лава заполняет собой пространство общества. Позже лава начнет охлаждаться и покрываться твердой догмой. Такая твердая и жестокая догма называется энтропией. Смыслом жизни и философии Замятина являлся тот факт, что человеку необходимо охранять энергию, чтобы она никогда не стала энтропией.

« А какую же ты хочешь последнюю революцию? Последней – нет, революции – бесконечны. Последняя – это для детей: детей бесконечность пугает, а необходимо – чтобы дети спокойно спали по ночам... »⁸⁶

По словам персонажа И-330 романа «Мы», читатели могут воспринимать революцию как пробуждение от ужасного ночного кошмара о бесчеловечной политической системе; как призыв к какой-то деятельности или реакции. Значит, что в революции и также в энергии есть активность, есть «искра», есть инициатива

⁸⁵ KASACK, Wolfgang. *Slovník ruské literatury 20. století*. Olomouc: Nakladatelství Votobia, r. 2000. ISBN 80-7220-084-4.

⁸⁶ ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011. str. 129

изменить что-то плохое. Значит, что в них пульсирует жизнь. По моему мнению, это одна из причин, почему Е.И. Замятин написал роман «Мы». Он хотел предупредить нас и призвать нас к тому, чтобы мы, весь мир, охраняли энергию и постоянно поддерживали активность наших душ.

Третий раздел посвящен конкретным персонажам романа. Был проведен анализ наиболее интересных героев. В том числе были выбраны Благодетеля, Д-503, И-330 и О-90. Анализируя их деятельность и используя сравнительным методом, было можно узнать, какое посольство в них скрыто а что оно говорит мире.

Во-первых, здесь представлен Благодетель как главный отрицательный персонаж. Можно сказать, что он представляет энтропию. В нем сосредоточены все ее главные и характерные черты. Благодетель освобожден от эмоций и всякой гуманности. В нем также была изображена черта, которую Замятин ненавидел больше всех – тенденция к конформизму. Как и в эпоху СССР исправлялись сообщения с фронта во время Второй мировой войны, так в Едином Государстве Благодетель исправил историю создания Государства. Необходимо, чтобы были известны только удачи государства, а не трудности. Как могут люди работать правильно и строго, если они не уверены в том, что их страна безошибочная? Почему говорит о миллионах умерших, которые погибли из-за введения нефтяной пищи? Сегодня мы живем в довольстве. Но Замятин всегда предпочитал правду во всем. Поэтому писатель создал данный персонаж, обозначив угрозу, которой надо бояться и бороться против нее.

Во-вторых, главным персонажем романа является Д-503. Очень трудно его как-либо классифицировать. Сначала он является очень преданным гражданином Единого Государства и восхищается всеми аспектами его политической и социальной системы. Но потом он встречает И-330, и его жизнь уже не будет прежней. Она возбудит в нем эмоции, страсть и фантазии – можно сказать одним словом: энергию. Перед глазами читателей Д-503 развивается от покорного и сознательного приверженца энтропии до чувствительного и влюбленного революционера энергии. Главным переломом в его развитии является момент, когда он уже не думает по образцу «мы», но по образцу «я» и «ты» - значит, что он принимает своеобразие. В настоящем персонаже Замятин хотел показать, что никогда не поздно для перемен и борьбы за энергию. Всегда здесь возможность

провести изменения и развиваться. К сожалению, что у судьбы Д-503 грустный конец.

В-третьих, в романе представлен персонаж И-330 как главный женский персонаж. Если Благодетель является олицетворением энтропии, то И-330 решительно является олицетворением энергии. Она может выглядеть как сознательная гражданка Государства, но она в действительности является активным революционером. Она также очень сильно нарушает правила Государства - секретно ходит за Зеленую стену, пьет алкоголь, курит сигареты, часто посещает Древний Дом и так далее. Некоторые читатели могут сомневаться в том, любит ли она Д-503 как человека или как строителя Интеграла. Проведенный в работе анализ уверенно показывает то, что она его действительно любит. Между И-330 и О-90 складываются очень плохие отношения из-за того, что О-90 являлась бывшей подругой главного персонажа. Это не так удивительно. Далее И-330 совершает самый удивительный и неожиданный поступок. Когда Д-503 узнает, что О-90 забеременела от него, он посылает ее к И-330, потому что она знает секретный путь на свободную территорию за Зеленой стеной. И-330 могла бы отказать в помощи. Но она поступает наоборот. Она помогает и спасает О-90 и ее нерожденного ребенка. Почему бы она сделала такой великодушный поступок, если бы она его любила только из корыстных интересов? Ввиду того я полагаю, что мотивы персонажа честны. У меня также появилась идея, что этот персонаж является «альтер эго» самого автора. Они уважают те же самые идеалы, обеспечивают «огонь» энергии, чтобы он никогда не угас. И-330 является прототипом человека, которого Замятин хотел видеть в обществе, во всей России, во всем мире. Активный деятель, который вызывает надежду в душах людей. Как жаль, что ее жизнь заканчивается как жизнь всех революционеров – она умерла после жестокого истязания.

В-четвертых, здесь присутствует другой женский персонаж – О-90. На первый взгляд, она может выглядеть как незаметная и неинтересная женщина. Но это не так. Используя анализ ее деятельности, я выяснила, что она также является энергичной женщиной, как И-330. Хотя в начале романа она выглядит рядовым членом общества, потом материнский инстинкт возбудит в ней силу бороться против нечеловеческой системы. О-90 тоже любит главного персонажа Д-503 и хочет воспитывать ребенка с ним. Ее желание является так сильным, что она окажет

сопротивление системе своей секретной беременностью. В Едином Государстве воспитание детей воспринимается как скотоводство или просто разведение других животных. Любовь какого-либо вида запрещена. Таким образом автор усилил восприятие этой женщины как персонажа с очень выразительными женскими чертами. Можно сказать, что О-90 является архетипом матери. В этом ее главная сила, которая помогает ей в проявлении протеста. Писатель показывает в лице О-90, что несмотря на трудности, которые возникают под господством энтропии, мы всегда можем надеяться на материнскую любовь. Материнская любовь помогает нам пересилить все проблемы, которые жизнь ставит перед нами. И в этом содержится надежда на лучшие времена. В итоге данного раздела было установлено, что каждый персонаж заключает в себе некое послание. Послание, которое касается только политики, но того, как мы воспринимаем жизнь и происходящее в ней, стараемся ли мы изменить ее плохие черты или мы ничего не предпринимаем.

В четвертом разделе содержится итог моей бакалаврской работы. Здесь я резюмировала все выводы, к которым я пришла в течение написания работы. Выводы данной бакалаврской работы заключаются в том, что Замятин был не только критиком политики и диктаторской системы. Писатель представил видение мира как постоянной и импульсивной борьбы против диктатуры энтропии и активной защиты «пламени» энергии. Он являлся автором, который своим творчеством хотел не только развлечь читателей, но также передать им свою прозорливую философию. Во время его жизни люди не видели этого. По моему мнению, если бы начали говорить и вести дискуссии на вышеуказанную тему, ситуация могла бы улучшиться. Я надеюсь, что история не будет повторяться и человечество вынесет урок из произошедшего.

BIBLIOGRAFIE

a) Literatura

1. БОРОДА, Елена Викторовна. *Отечественная фантастика как реализация эстетического ресурса русской литературы начала XX.века: братья Стригацкие и Евгений Замятин*. Тамбов: издательство Пертина Р.В.,2007.
2. ДАВЫДОВА, Татьяна Тимофеевна. *Русский неореализм – идеология, поэтика, творческая эволюция (Учебное пособие для студентов, аспирантов,преподавателей-филологов)*. Москва: Флинта: Наука, 2005.
3. ЗАМЯТИН, Евгений. *Мы*. Москва: Информационно-издательский дом «Профиздат», 2011.
4. ЛЮБИМОВА, Марина Юрьевна. *Евгений Замятин и культура XX.века: исследование и публикации*. Санкт-Петербург: издательство Российской национальной библиотеки, 20002.
5. ПЛАТОНОВ, Андрей. *Чевенгур*. Москва: Издательство «Советская Россия», 1989.
6. ПОЛЯКОВА, Лариса Васильевна. *Евгений Замятин в контексте оценок истории русской литературы XX.века как литературной эпохи*. Тамбов: издательство Тамбовского государственного университета имени Г.Р. Державина,2000.
7. СКОРОСПЕЛОВА, Екатерина Борисовна. *Евгений Замятин и его роман «Мы»*. Москва: Издательство Московского государственного университета, 2005.
8. ХАТЯМОВА, Марина Альбертовна. *Творчество Е.И. Замятина в контексте повествовательных стратегий первой трети XX.века: создание авторского мифа*. Томск: Издательство Томского государственного педагогического университета, 2006.
9. DROZDA, Miroslav. *My (prolog Energie proti entropii)*. Praha: nakladatelství krásné literatury a umění Odeon, 1989. ISBN 80-86938-62-X.
10. KASACK, Wolfgang. *Slovník ruské literatury 20. století*. Olomouc: Nakladatelství Votobia, r. 2000. ISBN 80-7220-084-4.
11. PECHAR, Jiří. *Dvacáté století v zrcadle literatury*. Praha 1:nakladatelství filosofického ústavu AV ČR, 1999. ISBN 80-7007-124-9.
12. PLATÓN. *Ústava*. Praha: OIKOYMENH, 2014. (přeložil František Novotný). ISBN 80-7298-142-0.

13. ZAMJATIN, Jevgenij. *My*. Praha: EUROMEDIA GROUP k. s., 2006. (přeložili Vlasta a Jaroslav Tafelovi) ISBN 80-86938-62-X.

b) Internetové a elektronické zdroje

1. [online] [created by Litra.RU Team © 2013-2014] Dostupné na internetu: < <http://www.litra.ru/biography/get/biid/00452431190723301387/> >
2. [online] [created by ©Megabook 2008-2014] Dostupné na internetu: <<http://megabook.ru/article/>>
3. [online] [citováno dne 16. 12. 2008], PRCHLÍKOVÁ, Hana. *Zamjatinův román My v kontextu ruské literatury první čtvrtiny 20. století*. Olomouc, 2008. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra slavistiky. Dostupné na internetu: <<http://library.upol.cz/i2/content.csg.cls?ictx=upol&repo=upolrepo&key=9807841236>>
4. [online] [citováno 12.12. 2012] SOCHOROVÁ, Michaela. *Význam a symbolika barev ve středověku*. Brno, 2013. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta filozofická, Seminář estetiky. Dostupné na internetu: < http://is.muni.cz/th/361386/ff_b/ >
5. [online] [citováno 23.6. 2013] Dostupné na internetu: < <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/svetla-a-stiny-fordismu/> >
6. [online] [created by ©2006-2014 Бесплатная виртуальная электронная библиотека "BBM"] Dostupné na internetu: <[http://www.velib.com/read_book/mandelshtam_osip/ehsse/gumanizm_i_sovremenno st/](http://www.velib.com/read_book/mandelshtam_osip/ehsse/gumanizm_i_sovremenno_st/)>

ANOTACE

Jméno a příjmení autora:	Tereza Studená
Název katedry a fakulty:	Katedra slavistiky, Filozofická fakulta
Vedoucí bakalářské práce:	prof. PhDr. Zdeněk Pechal, CSc.
Název bakalářské práce:	Interpretační možnosti Zamjatinova románu „My“
Počet znaků:	82 010
Klíčová slova v češtině:	Utopie, antiutopie, filozofie, proletářská kultura, energie, entropie, Zamjatin, společnost, diktatura

Anotace:

Román Jevgenije Zamjatina „My“ je antiutopické dílo, parodie na utopii, která je prodchnutá myšlenkami stoupenců proletářské kultury Alexandra Bogdanova a Alexandra Gastěva. Varuje před tzv. patenty na pravdu, podávajícími jednotnou interpretaci dějin a prosazováním ideologií, jejichž důsledkem je, že jakékoliv vybočení z těchto kolejí je považováno za nepřipustnou chybu. Dílo není jen obyčejný politický pamflet na současnou situaci v Rusku, jde o varování pro celý svět a varování o to cennější, že dokladuje úžasnou předvídavost autora, který dokázal vidět daleko do budoucnosti a jehož myšlenky a závěry jsou i dnes živé a aktuální, bohužel ne zcela doceněné. Zamjatinův román byl naposledy u nás vydán v polovině minulého století a řadí se tak k neprávem opomíjené sovětské literatuře.

ANNOTATION

Author's name and surname:	Tereza Studená
Name of department and fakulty:	Department of Slavonic studies, Philosophical faculty
Head of bachelor's thesis:	prof. PhDr. Zdeněk Pechal, CSc.
Name of bachelor's thesis:	Interpretive possibilities of Zamjatin's novel „We“
Number of symbols:	82 010
Key words:	Utopia, antiutopia, philosophy, proletarian culture, energy, entropy, Zamjatin, society, dictatorship

Annotation:

Jevgenij Zamjatin's novel „We“ is antiutopian writings (parody on utopia), which is filled with ideas of proletarian culture's supporters like Alexandr Bogdanov and Alexandr Gastev. Author warns us against so called patents on truth, which give us unified interpretation of history and campaigning of ideologies. Their consequences are based on fact, that any kind of deviation from there ideologies are identified like unacceptable mistakes. The novel is not just regular politician defamatory article on current situation in Russian. It is warning for a whole world and this warning is more valuable, because it documents author's amazing foresight, who could see to the future and beyond. Even nowadays his thoughts and conclusions are present and current, but unfortunately not appreciated. Last time Zamjatin's novel was published in middle of last century and it belongs to unjustly ignored Soviet literature.